Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...ай 1921 оной ...21-нээ гарана. | № 95 (18118) | 1989 оной апрелиин 23, воскресени | Сэн 3 мүн.

ВЕНОГУУДЫЕ ТАБИБА

Эдэ үдэрнүүдтэ Улаан талмай дээрэ хүн зон улам олоороо сугларна. Коммунис партиин үндэнэ һуурилие табигша, дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэнние байгуулагша Владимир Ильич Ленинние гүнзэгы сэдьхэлһээ, үнэн зүрхэнһее хүндэлжэ байһанаа мэдүүлхын тула совет хүнүүд, бүмбэрсэг дэлхэйн элдэб заха булангуудһаа айлшад иишэ ерэнэ. Тэрэнэй хэтэдээ мүнхэ суртал һургаалнууд совет обществые революционно ёһоор хубилган шэнэлхэ гэһэн партиин үүсхэлээр эхилһэн хэрэгэй үндэнэ һуурида табигдана.

КПСС-эй МГК-гай ба МК-гай бюрогой гэшүүд, гэшүүндэ кандидадууд, Моссоведэй болон Мособлсоведэй хүтэлбэрилэгшэд апрелиин 21-дэ, Ильичэй түрэһеер 119-дэхи жэлэй ойн урда тээхэнэ, В. И. Ленинэй Мавзолейдэ ерэһэн байгаа. Партиин горком болон обкомһоо, арадай депутадуудай городской ба областной Соведүүдһээ В. И. Ленинэй Мавзолейн дэргэдэ веногууд табигдаба.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь Л. Н. Зайков веногуудые табилгын ёнололдо хабаадаа.

(ТАСС).

КРЕМЛЬ СОО БОЛОҺОН БАЯРАЙ СУГЛААН

...н түрэлтэнэй гайхамшагта һайндэрнүүд арадуудай ...н байдаг гээшэ. Апрелиин 22-ой үдэр бүхы дэлхэй...эн агуусхэ сюун ухаатан, революционер Владимир Лениндэ анхаралаа хандуулдаг. Октябриин ...коммунис партиин болон Совет гүрэнэй үндэнэ ...ибигша үгөөрөө, ажал хэрэгээрээ дэлхэйн түүхэн ...н өйхэбтар ехэ үүргэ нүлөө үзүүлһэн байгаа.

...Ленинэй түрэһэн үдэр бүхэндэ ямар нэгэн ёорын ...н заабол түхеөдэг юм. Мүнөө бидэ хубилган ...ын — манай ороной хүгжэлтын мүнөөнэй шатада ...н арад түмэнэй бэлэдүүлжэ байһан гол хэрэгэй ...ада тэрэнние тэмдэглэнэбди. Үргэн ехэ хубимаанадай бултанаймнай урда табигдаһан орёо нарин хэрэгүүд Лениндэ үшөө дахин хандажа, тэрэнэй захяа заабаринуудай үндэһеер ажалаа ябуулхыемнай уялгалдаг.

В. И. Ленинэй түрэһеер 119-дэхи жэлэй ойдо зорюулагдажа, Москва хотын ажалшадай түлөөлэгшэдэй баярай суглаан апрелиин 21-дэ Кремлиин Съездүүдэй ордон соо болобо. Нислэлэй болон Москва шадарай ажалшад, КПСС-эй ветерануд, партийна, совет болон ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, эрдэм, соёлой ажал ябуулагшад, Совет Зүбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгшэд эндэ сугларaа. Гадаадын дипломадууд, хилын саанһаа ерэһэн айлшад эндэ байба.

17 час. Нухэд **М. С. Горбачев, В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, В. А. Медведев, В. П. Никонов, Н. И. Рыжков, Н. Н. Слюньков, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, А. Н. Яковлев, А. П. Бырюкова, А. В. Власов, А. И. Лукьянов, Ю. Д. Маслюков, Г. П. Разумовский, Н. В. Талызин, Д. Т. Язов, О. Д. Бакланов** гэгшэдэй ерэжэ һуухадень, баярай суглаанда хабаадагшад альга ташалгаар угтаа.

Вьетнамай Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь Нгуен Ван Линь мүн лэ президиумдэ һууба.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор, КПСС-эй МГК-гай ба МК-гай секретарьнар, партиин ветерануд, үйлэдбэриин түрүүшүүл, злитэ мэдээжэ эрдэмтэд болон соёлой ажал ябуулагшад, сэрэгэй начальнигууд, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд эндэ байлсаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь, партиин МГК-гай нэгэдэхи секретарь **Л. Н. Зайков** баярай суглаа нээбэ.

Советскэ Союзай Гимн Ордон соогуур һүр жабхалантэйгаар эздэлнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь **В. А. Медведевэй** хэһэн «Ленинизм ба хубилган шэнэдхэлгэ: бодото байдалай, зохёон байгуулгын түлөө» гэһэн элидхэлые сугларагшад ехэ анхаралтайгаар шагнаба.

Баярай суглаанда хабаадагшад «Интернационал» дуулаба.

Удаань һайндэрэй ехэ концерт харуулагдаа.

(ТАСС).

ЛЕНИНИЗМ БА ХУБИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЭ: БОДОТО БАЙДАЛАЙ, ЗОХЁОН БАЙГУУЛГЫН ТҮЛӨӨ

В. И. Ленинэй түрэһеөр 119-дэхи жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан дээрэ нүхэр В. А. МЕДВЕДЕВЭЙ хэһэн элидхэл

...дүүд!

...ёоор шэ...ер хэгдэнэн ал...дхие дахин да...зандажа, партиин ...йан мүнөөнэй ...й тэрэнэй суртал ...й, ойлгомжонуу...онол аргатай саг ...ожо бодомжол...ндахдаг гээшэ. ...ш Ленинэй теоре...литическэ суртал ...р һонирхолнай ..., тэдээн тухай ...хөөрэлдөөнүүд

I.

...ноябрьһээ 1923 ...ператор В. И. Ле...н хүтэлбэрилһэн ...н тэрэ богониҳон ...гаа гүнзэгыгөөр ...оо оруулнабди. ...гтай, манай об...дэлэгшын хэргы за...мүнөөнэй ойлгом...ндэнэ һуури...нэй эндэһээ эхи...ализмын тухай Ле...бодолой ехээр ху..., али юрэ орхиг...тын тэрэ үеые ...а шухала хэрэг...н мүн гэ эндэ бии. ...ёо баримталгада ...н, гүнзэгы ухаан ...ай эрилтэ хэрэг...н, үргэн ниитэ арад ...н бодолые зүбөөр ...табари хадаа пар...рилэгшэ, түрүү...н правительствые ...н байһан Ленинэй ...н революционно ...н үзэл толотомо ...й, тэрэнэй оюун ...гэй байһые элир...нне.

...гаар Владимир ...ндоһон Октябриин ...ройдоол хэдхэн ...н соо тэрэнэй гүн...ндоолоор айхабтар ...згдэжэ, Россида ...байгуулха марк...ншал бэелүүлэгдэ...байһан обществын ...н табигдаа һэн.

...дото ажал ябуул...н үзэн ёо гуримда ...н табитые хэ...дэ...гүй байгаа. Тэрэ ...одото байдалда ...ншаа ябуулдаг бэ...гүүлэй юумые, ямар ...н теорие үсэдөөр ...абадалые бүрууй ...н бүхы юумэ нэгэ ...н, тэрэ тоодо үсэ...б байһан аад, му...н байдалтай тааралм...н өөрынгөөшье ...н заабол зүб гэ...гүй байһан юм. ...н бэлэхэн хэрэг ...рэлгэг зориг, по...н эрмэлэлэн хэ...н. Үсөөн бэшэ ...роо зүришэлдөөн...нсал үзэл бодолойгоо дайсадтай бэшэ, харин тэмсэлэй талаар нүхэдтэеэшье, партии дотор тогтонижорһон, ямар нэгэн үзэл тухай ойлгомжонуудые, тобшололнуудые үсэдөөр баримталдаг ниитэ нэгэн һанал бодолтой марксистнуудтайшье хёморхо ушар гарадаг һэн. Зүгеер революцийн үг зорилгонуудта, социализмын гол ёһонуудта, арад зоной аша туһада хабаатай үндэһэн шухала асуудалнууд туһай хоерэлдөөнэй болоходонь, Владимир Ильич еерынгее хараа бодолнуудые ойлгуулха талаар шууд сэхэ, сухаришагүй, тэсэбэритэй, оролдосотой нэтэрүү байжа шададаг һэн.

Юрэнхыдее социализм туша Ленинэй хараа бодолнуудай эрид эрьелтэ тухай хөөрэлдөөнэй гарахада, 1921 онние дурдадаг юм. Үнэхөөрөешье, энэ хадаа гүнзэгы ехэ хубилалтануудай жэл болоо һэн. Тэрэнэй сэхэ хубаарилгатай, бүгэдэ ниитын хуулита ажалтай, тэнсүүрилгэтэй, түбһее хатуу шанга хүтэлбэрилгэтэй сэрэгэй коммунизмһаа шэнэ экономическа политика, «хубинин аша туһада», еерынгее аша туһые ниитын аша туһатай ниилүүлэн холболгодо үндэһэлдэг социалис байгуулалтын олон янзын түхэл шэнжэнүүд тээшэ хубилалтанууд хэгдэһэн байгаа. Бүхы юумэ гүрэнэй мэдэлдэ абалгаһаа эхилээд, жэжэ промышленностние һэргээлгэ хүратэр, сүлеетэйгеер худалдаа наймаа эрхилэлгэ, хубиин предприятинуудые, холимог фирмэнүүдые, хэлсээнүүдые бии болгожо эхилээ һэн. Гүрэнһее сэхэ мүнгэ һомолоогоһоо эхилээд, ажахын тоосоон, кооперацие, арендэ хүратэр, революционно максимализмһаа, дээрэһээ абтаһан һургаал заабаринуудаар социализмые хүтэлбэрилгэһее эхилээд, бодото байдалда үндэһэлэн, хүгжэлтэ хангалга, олонитын ухаан бодолой бодото хэмжээе хараада абалга хүратэр хубилалтанууд хэгдэһэн байгаа.

Тобшолбол социализм тухай теоретическэ үзэл бодолнуудта, тэрэнние зохёон байгуулгын ажал ябуулгада шэнэ шэнжэ шанар олгоһон ушар болоно.

Гэбэшье үнэн зүбынь юуб гэхэдэ, Ленинэй ухаан бодолоор, Ленинэй бүхы бэдэрэлгэнүүдээр хэгдэһэн эрид эрьелтэ олонхидто хүлеэгдэгүй байгаашье һаа, саашанхи үедэ ехэ үүргэ нүлөө үзүүлһэн байгаа. Революцийн түрүүшын үдэрһее хойшо теоридо, политикада, ажабайдалда энэ хүидэ хүшэр, үршаг түбэгтэй хэрэгүүд бэелүүлэгдэ һэн.

Г. В. Чичеринэй хэлэһэнэй ёһоор, Ленинэй «дабтагдашагүй политическэ бодото байдалһаа үндэһэтэй ажал ябуулга бидэнние олохон ушарта аршаран абардаг һэн». Энэнние зүбшөөнгүй байжа болохогүй 1917 оной октябриин 25. Большевигүүд еөһэдын аграрна политикатай байгаа. Ленин юрэнхыдее эсернүүдэй программада харюусаһан таряашадай захяануудые Газар тухай суута декрет соогоо тэрэнэй үндэһэ һуурида абаа һэн. Энэнние юундэ абааб гэхэдэ, арадай засаг еерынгее һанал бодолые хүиүүдтэ баадхахые хүсеегүй, тэрэнние хараада абахые оролдоһон байгаа» гэжэ тэрэ хэлээ һэн.

Тиихэдэнь үргэн ниитэ таряашад большевигүүдые дэмжэбэ.

1918 оной эхин. Брестдэ хэлсээ баталха тухай эршэмтэй тэмсэл болобо. Совет засагые алдаашье һаа, «зүүнэй үзэлтэй» коммунистнууд революционно ухаан бодолой «арюун сэбэрые» аршаран хамгаалхаар бэлэн байгаа. Газар дайдаяа алдаашье һаа, сагаа алмахын тула Ленин, тэрэнэй хэлэһэнэй ёһоор, хүшэр үндэ, «гутамшаг муухай» хэлсээ баталаа һэн.

Тиигэжэ сагшье алмагдаһан, Совет республикашье унагаагдангүй үлэһэн байгаа.

Хуушанай байдалые һандаргажа, нэгэ сохилтоор үмсын байдалые усадхаха, мүнгэ һэлгэхэ, «революцийн галэуу тургэн эршэ дэлисые дэмжэхэ» гээшэ марксизмын һургаалай эшэ үндэһэн болоно гэжэ Владимир Ильичэй олохон соратнигууд революцийн илаһанай һүүлээр тоолодог байгаа. Төөд Октябриин революциһаа хойшонхи хэдэн һарын турша соохи дүй дүршэлдэ үндэһэлэн, «зүүнэй үзэлтэй үхибүүн ябадалһаа» арсажа, хүтэлбэрилгые һайжаруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, бүгэдэ арадай буридхэл ба хиналта тогтоохо, банкын хэрэгые эрхилхэ, мүнгэн һангые гуримшуулха шухала гэжэ Ленин заагаа һэн. Жэжэ эд бараанай ажахытай олон шэнжэтэй байгуулалтада гүрэнэй капитализм хадаа урагшаа хэгдэһэн айхабтар ехэ алхам болоно гэжэ тэрэ тоолодог бэлэй.

1919 он. Партиин VIII съезд. Граждан дайнай түлэг үе. Таряашадай гол хүсэн болохо дунда шадалтайшуулда хандасаяа шэнээр хаража үзэхэ туһай асуудалые Ленин табихадаа. «Эндэ бидэ тон ехэ нүгэл хэзбди», тэдэнние холодуулха бэшэ, харин тэдээндэ түшэглэхэ ёһотойбди гэжэ хэлээ һэн. Зүгеер энээнэй тула «этигэл найдалда хүртэхэ», «таряашадһаа һуралсаха» хэрэгтэй, «тэдэнние огто захиржа болохогүй».

1920 он. Коминтерндэ «зүүнэй үзэлтэй» революционернүүд ямар нэгэн зүриклдеетэ тэмсэл хэжэ болохогүй гэжэ тоолобо. Тиин Ленин «Коммунизмда «зүүнэй үзэл баримталдаг үхибүүн ёһоной үбшэн» гэһэн зохёол бэшэжэ, энээндэнь харюусаһан байгаа. «Зүүнэй үзэл» баримталһан хэбэр үзүүлхэ гээшэ элдэб янзын бодото байдалһаа, үргэн ниитэ ажалшан арадһаа таһарха эгээл дүтын харгы зам болоно.

Дэлхэйн революционно ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ Ленинэй стратегиин гүнзэгы ехэ, үнэн зүб байные саашанхи хүгжэлтэ харуулаа һэн.

1922—1923 онууд. Ленинэй һүүлшын бэшэгүүд ба статьянууд. Ороной хуби заяан туһай, социалис хубилалтануудай харгы замууд туһай, партиин үүргэ туһай һанал бодол тэдээн соо хэлэгдэнэ. Нэн түрүүн парти дотороой демократние гүнзэгырүүлһэнэй, «Гай нэрэ хүндые дэшэлүүлһэнэй», «манай аппаратые һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулһанай», профсоюзуудтай, эгээл үргэн ниитэ ажалшадтай холбоо барисаагаа бэхижүүлһэнэй үндэһеер партиие батаар хүгжеехэ туһай Ленин һанаагаа зобон, бодомжолдог байгаа.

Сталин болон тэрээнтэй хамта хүдэлэгшэдэй Ленинэй һургаал заабаринуудые анхаралһаа алдажархиһаниинь халглламаар. Партида тохёолдожо болохо аюул түбэгүүд туһай, тэдэнэй хүндэ хүшэр хойшолонгууд туһай Ленинэй һэргылэмжэнүүд тон сэсэн мэргэн байгаа бшуу. Энээнэй хойшолонгууд ниитын хүгжэлтые буруу һүргэнэн, олон түмэн хүнүүдэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые тоохогүй, хүнэй нэрэ хүндые бууруулха ябадалда хүргэнэн байгаа.

Мүнөө, социалис обществые үндэһеернь хубилган шэнэдхэжэ байхадамнай, бодото байдалда үндэһэлхэ, хуушанай ёһо гуримуудта эсэргүүгээр тэмсэхэ гэһэн Ленинэй һургаалнууд илангаава гүнзэгы удха шанартай юм.

Арад зоной үндэһэн аша туһые хараада абажа, Ленинэй хандасануудые, Ленинэй һургаалые шэнжэлхэ арга оноые бэелүүлэн, парти 80-дахи онуудай эхиндэ орон дотор тохёолдоһон байдалые харюусалгатайгаар, гүнзэгыгеер шэнжэлжэ, ороное иимэ үршаг түбэгтэ хүргэһэн ушар шалтагаануудые шууд үзэхэр элируулээ, экономическа, социальна ба политическэ байгуулалтануудые эрид хубилгаха шухала гэжэ баримталаа, хуушарһан юумэнһээ залан сэхээр арсажа, шэнэ юумэ нэбтэрүүлхые үрэалаа, ажабайдалай бүхы талые шэнэдхэхын тула үргэн харгы нээгээ.

Хубилган шэнэдхэлгын харгы замуудта оромнай эрьен бусашагүй алхамуудые хэ. Обществоёо нэгэ байдалһаа нүгеедэдэ оруулха, хүгжэлтэгүй тогтошолон байдалһаа гаргажа, урагшань дабшуулха талаар тон хүшэр үндэ алхам хэгдээ. Дүрбэн жэлэй гэхэгү, али жэлэй урда тээхитэй сасуулхада, обществомнай тад ондоо болоо. Хуушанайнгаа байдалда тэхэрин бусахагүйбди.

Гэхэтэй хамта түрүүлэн маанадай һанагшаһаа бүри үргэн ехэ хубилалтануудые хэхэ эрилтэ ажабайдал табина. Хубилган шэнэдхэлгын хэрэгүүд гүнээгырхэдее, социальна бүлэгүүдэй, коллективүүдэй, хүн бүхэнэй аша туһада хабаатай болоно. Манай урагшаа дабшалтада һаад тойбо ушаруулжа, бэрхэшээл түбэгүүдые татаһан олохон зүйлнүүд зайсуулагдажа байна. Гэбэшье хүнүүдэй үдэр бүриин эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангаха талаар эли бодо үрэ дүнгүүд мүнөө дээрээ туйлагдаагүй байнаар. Эдэ бүгэдэ хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлые сүхэрүүлнэ, урма зоригыень хухална.

Һаяхан боложо үнгэрһэн арадай депутадуудай һунгалта мүнөө уе сагай онсо шэнжэтэй байные гүйсэд дүүрэнээр харуулба. Тэрэ хубилган шэнэдхэлгын аша туһада хүсэтэ референдум болоһон байха юм. Арад зоной дэмжэжэ байные, бодото байдалай элдэб талые тэдэнэй хурсаар шүүмжэлжэ, общество доторхи хубилган шэнэдхэлгын хэрэгүүдэй түхэл шэнжэнүүд, эршэ дэлисэнүүд туһай, тэдэнэй материальна ба социальна аша үрэ туһай ехээр һанаагаа зобожо байные һунгалта элирхэйлэн харуулба. Ажал хэрэгүүдые парти зоримгойгоор, шиидхэхыгээр, амжалтатайгаар хүтэлхэ ёһотой гэһэн эрилтэ хүнүүд табиба.

Энэ талаар ажалаа эршэмтэйгээр ябуулха байһанаа КПСС ойлгодог юм. Түйлһан амжалтануудараа дашууржа болохогүй. Ушарынь гэхэдэ, тиигэбэл политическэ бодото байдалаа алдажа, олонитэнээ таһаржа болохо гэжэ тэрэ хэлэнэ. Зүгеер энэ тэрэ урагшагүйдэлгэнүүдээ тээлмэрдэжэ яашье болохогүй. Худэлмэришэн ангинн, таряашадай, интеллигенциин дэмжэлгэдэ тушэглэжэ, тэдэнэй һанал бодолые хараада абажа, политикада шухала хубилалтануудые оруулан, худэлмэриингее онол аргануудые, түхэл шэнжэнүүдые хубилган шэнэлжэ, нарижуулан һайжаруулжа, партиин апрелиин Пленумэй хараа шугамаар урагшаа бүри эршэмтэйгээр, залан сэхээр дабшаха юм. «Тэрэ хубилган шэнэдхэлгын политика зохёон бэелүүлхэ үүсхэлые бэе дээрээ даажа абаа, эрэлхэг зориг гаргажа, шэнэдхэлгын хэрэгые урагшань дабшуулхын тула энэ хараа шэглэлээ баримталан бэелүүлхэ юм,— гэжэ М. С. Горбачев хэлээ һэн.— Тэрээнгүйгеер ажаһуужа шадахагүйбди, энэ хараа шугамаа баримталан бэелүүлхэбди».

II.

Нүхэдүүд! Экономико хадаа хубилган шэнэдхэлгын эгээл хүшэр үндэ, гэхэ зуура эгээл эршэтэ халуун һалбари мүн. Тэрэнэй ёшог үрые дээшэлүүлжэ, хүнэй аша туһада ямараар табижа шадаһанһаамнай ехэ юумэн дулдыдаха байна. Энэ хадаа асуудалай гол зүйл мүн.

Социалис экономико шэнэдхэлгын үндэнэ һуури табихын тула эдэ бүхы жэлнүүдтэ эршэмтэй худэлмэри хэгдээ. Эрдэм-техникын дэбжэлтые машина бүтээлгые һэльбэн шэнэдхэлгын асари ехэ программануud зохёогдоод, бэелүүлэгдэжэ байна. Арадай ажахые шэнэдхэн хубилгажа, тэрэнние социальна шэнжэтэй болгохо талаар ехэ юумэн хэгдэнэ. Бидэ экономическа реформо бэелүүлжэ захалаабди.

Гэбэшье энэ талаар бодото байдалда ехэ хубилалтануудые хэхэ гээшэ орёо бэрхэшээлтэй байна. Худэн тааранжагүй эрхэ нүхэсэлнүүдһээ уламжалан, тэдэнние бэелүүлхэ хэрэг бэрхэшээл түбэгүүдтэ оронхой. Саашадаа ажал хэрэгээ яажа эрхилэлтэйб, хараалагдаһан программануудаа хайшан гэжэ бэелүүлэлтэйб?— гэһэн асуудалнуудаар хани халуун хөөрэлдөөнүүд болоно.

Зэрэсүүлгэнүүдые хэнгүй, урданай байдалда, тусхайлбал, НЭП-эй түрүүшын жэлнүүдтэ хандабал, туһатай ха гэжэ һанагдана.

Мүнөөнэй зарим толилолгонуудһаа харахада, тиихэдэ хубилган шэнэдхэлгын хэрэгүүдэй тиимэшье жэгдэ һайнаар ябаагүй байһаниинь элирнэ. Ган гасуур боложо, оромнай үлэсхэлэн хооһон байдалда ороо һэн. Мүнгэнэй үнэ унажа, худэлмэришэдэй салин хүлһэн эгээлэй юрын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангажа шадахаяашье болиһон байгаа. Олохон предприятинуud дүүрэн хүсөөрее худэлхэгүй. Орон доторнай худэлмэригүйшүүл олошорбо. Революционно үрээе оронойгоо, худэлмэришэн ангинн аша туһаһаа үлүүгээр сэгнэдэг хуушанай ёһо баримталагшадай эсэргүүсэлтые дабажа гараха ушартай болобобди. Гэбэшье энээндэ Владимир Ильич нэгэл харюу үгее һэн: улам үргажа байгаа хёмороо зүрилдөөнүүдые һуларуулхын тула гүнзэгы ехэ хубилалтанууdые хэхэ хэрэгтэй.

Мүнөө бидэ энэ замаар дабшаха ёһотойбди гэжэ һанагдана. Мүнөө дээрээ хубилалтануудай эршэ дэлисэ хүгжэлтын шэнэдхэлгын хэрэгые урагшаа дабшуулхын тула энэ хараа шэглэлээ баримталан бэелүүлхэ юм,— гэжэ М. С. Горбачев хэлээ һэн.— Тэрээнгүйгеер ажаһуужа шадахагүйбди, энэ хараа шугамаа баримталан бэелүүлхэбди».

II.

Нүхэдүүд! Экономико хадаа хубилган шэнэдхэлгын эгээл хүшэр үндэ, гэхэ зуура эгээл эршэтэ халуун һалбари мүн. Тэрэнэй ёшог үрые дээшэлүүлжэ, хүнэй аша туһада ямараар табижа шадаһанһаамнай ехэ юумэн дулдыдаха байна. Энэ хадаа асуудалай гол зүйл мүн.

Социалис экономико шэнэдхэлгын үндэнэ һуури табихын тула эдэ бүхы жэлнүүдтэ эршэмтэй худэлмэри хэгдээ. Эрдэм-техникын дэбжэлтые машина бүтээлгые һэльбэн шэнэдхэлгын асари ехэ программануud зохёогдоод, бэелүүлэгдэжэ байна. Арадай ажахые шэнэдхэн хубилгажа, тэрэнние социальна шэнжэтэй болгохо талаар ехэ юумэн хэгдэнэ. Бидэ экономическа реформо бэелүүлжэ захалаабди.

Гэбэшье энэ талаар бодото байдалда ехэ хубилалтануудые хэхэ гээшэ орёо бэрхэшээлтэй байна. Худэн тааранжагүй эрхэ нүхэсэлнүүдһээ уламжалан, тэдэнние бэелүүлхэ хэрэг бэрхэшээл түбэгүүдтэ оронхой. Саашадаа ажал хэрэгээ яажа эрхилэлтэйб, хараалагдаһан программануудаа хайшан гэжэ бэелүүлэлтэйб?— гэһэн асуудалнуудаар хани халуун хөөрэлдөөнүүд болоно.

Зэрэсүүлгэнүүдые хэнгүй, урданай байдалда, тусхайлбал, НЭП-эй түрүүшын жэлнүүдтэ хандабал, туһатай ха гэжэ һанагдана.

Мүнөөнэй зарим толилолгонуудһаа харахада, тиихэдэ хубилган шэнэдхэлгын хэрэгүүдэй тиимэшье жэгдэ һайнаар ябаагүй байһаниинь элирнэ. Ган гасуур боложо, оромнай үлэсхэлэн хооһон байдалда ороо һэн. Мүнгэнэй үнэ унажа, худэлмэришэдэй салин хүлһэн эгээлэй юрын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангажа шадахаяашье болиһон байгаа. Олохон предприятинуud дүүрэн хүсөөрее худэлхэгүй. Орон доторнай худэлмэригүйшүүл олошорбо. Революционно үрээе оронойгоо, худэлмэришэн ангинн аша туһаһаа үлүүгээр сэгнэдэг хуушанай ёһо баримталагшадай эсэргүүсэлтые дабажа гараха ушартай болобобди. Гэбэшье энээндэ Владимир Ильич нэгэл харюу үгее һэн: улам үргажа байгаа хёмороо зүрилдөөнүүдые һуларуулхын тула гүнзэгы ехэ хубилалтануudые хэхэ хэрэгтэй.

Мүнөө бидэ энэ замаар дабшаха ёһотойбди гэжэ һанагдана. Мүнөө дээрээ хубилалтануudай эршэ дэлисэ хүгжэлтын ушарта доторхи ниитын-политическэ байдалые гүнзэгыгеер шэнжэлээд, партийна комитедүүдэй, партийна эхин организацинуудай үзэл сурталай болон эмхидхэлэй худэлмэриин үрэ нүлөөе дээшэлүүлхэ, хубилган шэнэдхэлгые бэелүүлгэдэ олониитын хүсэнүүдые нэгэдүүлхэ талаар хэмжээнүүдые бэелүүлхэ гээд Грузиин Компартиин ЦК-да Политбюро даалгаһан байна. Тбилисидэхи үйлэ хэрэгүүдэй баримтануудаар эхилэгдэһэн уголовно хэрэгые эрхилэлгын хойноһоо СССР-эй Прокуратурын эургаануud шанга хиналта бэелүүлхэ, хуулиин ёһоор байһан соонь мурдэлгэ дүүрэнээр хэхэ, олониитэдэ ходо мэдээсэжэ байха гэһэн СССР-эй Генеральна прокурор А. Я. Сухаревай мэдээсэл хараада абтаа.

Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь М. Якештай М. С. Горбачевой хэһэн хөөрэлдөөнэй дүнгүүдые зүбшэн хэлсээд, үрэ түгэс хөөрэлдөөн болоо, социалис обществын гүнзэгы ехэ хубилалтануудай асуудалнуудаар хараа бодолнууд сасуулагдажа үзэгдее гэжэ Политбюро ханалтатайгаар тэмдэглэбэ. Совет-чехословак харилсаануудые нарижуулан һайжаруулхые хоёр партиин ехээр хүсэдэг байһаниинь элирхэйлэгдээ. СССР-эй болон ЧССР-эй ажахын эмхи зургаануудай хоорондо сэхэ холбоо тогтоохо, үйлэдбэриин хамжаа гүнзэгырүүлхэ, талаар хөөр орондо сэрэгэй үйлэдбэриие хизаарлалгатай холбоотой зарим асуудалнуудые хамтаараа шиидхэхэ шухала гэжэ онсолон тэмдэглэгдээ. Хөөрэлдөөнэй үедэ хэлсэгдэһэн эдэ ба бусадшье асуудалнуудаар тодорхой заабаринууд үгтэһэн байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОДО

...ЦК-гай Политбюро...н апрелиин 20-до ...ина. СССР-эй Вер...ховно үзэмжэдэ та...лагдаһан хуулиин ...н проектнүүд дээ...рхин ябаса тэрээн ...н үзэгдее.

...а олониитэдэ мэдээ...ны бусад хэрэгсэл...р СССР-эй Хуулиин ...бшэн хэлсэхэдээ, ...ули болбол хубил...лгын ябасада, эко...ба политическэ ре...ые бэелүүлгэдэ, тэ...ндань хүгжөөлгэдэ ...то-до мэдээсэлгын ...ые багадхаха үялга...оолон тэмдэглэ...ын һанамжа бүрил...дэй экономическа, ...ба политическэ хүгжэлтын шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ тэрэнние элсүүлхэ ашаг үрэтэй арга болохо хэблэлэй, телевиденин болон радиогой, олониитэдэ мэдээсэл тараадаг бүхы хэрэгсэлнүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ тэмдэглэгдээ. Олониитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй эрхэнүүдые үргэдхэлгын хажуугаар, толилогдоһон материалнуудай түлөө, тэдэнэй үнэн зүб байһанай түлөө харюусалгань дээшэлхэ зэргэтэй.

Хэблэл тухай Хуулиин проектые хүсэлдүүлэн дүүргэнэнэй һүүлээр олониитын зүбшэн хэлсэлгэдэ табиха гэжэ хараалагдаа.

Һайн дуранай бүлгэмүүд, олониитын еерын ябуулгата нэгэдэлнүүд туһай Хуулиин хэр бэлдэгдэжэ байные ЦК-гай Политбюро зүбшэн хэлсэбэ. Демократи саашадань үргэдхэхэ, социалис хуули ёһото гүрэн бүрилдүүлхэ арад зоной еерынгее хүтэлбэрилгэ захиргаа бүри хүсэдеер бэелүүлхэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ ниитын иимэ эмхидхэлнүүдэй үүргэ горитойгоор дээшэлнэ гэжэ тэмдэглэгдэнэн байгаа. Гүрэнэй ба ниитын хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ элдэб бүлэг хүнүүдые үргэнеер хабаадуулгада, эрхэтэдэй социальна эдэбхи үүсхэлые дэшэлүүлгэдэ, социалис шэнэдхэлгын хэрэгтэ тэдэнэй зохёохы арга болоһонуудые хабаадуулгада түс проектын дүримүүд шэглүүлэгдэнхэй. Һайн дуранай бүлгэмүүдэй болон ниитын бусад нэгэдэлнүүдэй ажал ябуулга лаб хангагдана, мүн тэрэшэлэн тэрэнэй уялганнуудые гуримшуулха хиналтын хуули ёһон байгуулагдана, совет эрхэтэдэй энээнтэй холбоотой эрхэнүүд ба аша туһанууд үргэдхэгдэхэ, хамгаалагдаха байна.

Бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэ, дүнгүүдээр ухаалан зохёолгын ажал ябуулга туһай Хуулиин проектдэ оруулагдажа байһан тододхолго болон хубилалтанууд туһай правительствын мэдээсэл хараада абтаа. Хуулиин проектые зүбшэн хэлсэлгэ бүхы дээрэ бүтэмжэтэй һайн шэнжэтэй байгаа, проект соохи олонхи зүйлнүүдые ухаалан зохёогшод, эрдэмтэд, инженернүүд, хүдэлмэришэд болон алба хаагшад дэмжэнэ гэжэ харуулаа гээд Политбюро дээрэ тэмдэглэгдэбэ.

Тус проект хадаа ороной арадай ажахыда экономическа хубилалтануудые үнгэргэхэ, эрдэм ухаанай болон техникын түйлалтануудые түргэнеер нэбтэрүүлжэ, арад зоной техническэ зохёохы ябуулгые саашадань хүгжеежэ, ниитын үйлэдбэриие шэнэдхэхэ ба хүгжеехэ талаар хэгдэнэн ехэ алхам гэжэ олониитэ сэгнэнэ.

Арбан гурбадахи табан жэлдэ Москвада үйлэдбэриин хэрэглэмжын объектнүүдэй барилгые хороохо тухай партиин Московско горкомой болон Мосгоргүйсэдкомой оруулһан дурадхалнуудые, мүн гэр байра барилгын, элүүрые хамгаалгын, нислэлэй городской ажахы ба бүхы социальна һалбари хүгжеелгын, хотын түүхээр баян түбые һэльбэн шэнэдхэхэ зорилгётой комплексно программануудые түрүүшын ээлжээндэ бэелүүлгэдэ шэглүүлэгдэһэн хэмжээнүүдые Политбюро бүхы дээрэнь дэмжэһэн байна. Энээнтэй хамта Москвада промышленна барилгын асуудалнуудаар урда тээнь абтаһан зарим шиидхэбэринууд шэнээр харагдаха болоно.

Заседани дээрэ Э. А. Шеварднадзе, Г. П. Разумовский гэгшэдэй Грузиин ССР-ээр ябаһан тухай мэдээсэл шагнагдаа. Байгша оной апрелиин 9-дэ Тбилисидэ болоһон үйлэ хэрэгүүдтэ хүргэһэн шалтагаануудые һайса шэнжэлжэ, шухала тобшололнуудые хээд, республика доторхи ниитын-политическэ байдалые гүнзэгыгеер шэнжэлээд, партийна комитедүүдэй, партийна эхин организацинуудай үзэл сурталай болон эмхидхэлэй худэлмэриин үрэ нүлөөе дээшэлүүлхэ, хубилган шэнэдхэлгые бэелүүлгэдэ олониитын хүсэнүүдые нэгэдүүлхэ талаар хэмжээнүүдые бэелүүлхэ гээд Грузиин Компартиин ЦК-да Политбюро даалгаһан байна. Тбилисидэхи үйлэ хэрэгүүдэй баримтануудаар эхилэгдэһэн уголовно хэрэгые эрхилэлгын хойноһоо СССР-эй Прокуратурын эургаануud шанга хиналта бэелүүлхэ, хуулиин ёһоор байһан соонь мурдэлгэ дүүрэнээр хэхэ, олониитэдэ ходо мэдээсэжэ байха гэһэн СССР-эй Генеральна прокурор А. Я. Сухаревай мэдээсэл хараада абтаа.

Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь М. Якештай М. С. Горбачевой хэһэн хөөрэлдөөнэй дүнгүүдые зүбшэн хэлсээд, үрэ түгэс хөөрэлдөөн болоо, социалис обществын гүнзэгы ехэ хубилалтануудай асуудалнуудаар хараа бодолнууд сасуулагдажа үзэгдее гэжэ Политбюро ханалтатайгаар тэмдэглэбэ. Совет-чехословак харилсаануудые нарижуулан һайжаруулхые хоёр партиин ехээр хүсэдэг байһаниинь элирхэйлэгдээ. СССР-эй болон ЧССР-эй ажахын э

НҮХЭР В. А. МЕДВЕДЕВЭЙ ХЭҺЭН ЭЛИДХЭ

(Түгэсхэл. Эхиниишь 1-дэхи нюурта).

Хаа хаанагүй, бүхы юумые өлзо оршын талаар адли тэгша болгоҳо гэҺэн хубхай хооҺон үрэнүүд социализмдэ харша байха юм. «Хүн бүхэнҺее — арга шадабариинь зэргээр, хүн бүхэндэ — хэҺэн ажалайнь зэргээр» гэҺэн социальна үнэн зүб байдалай гол ёньые мүнее халбаришэгүйгээр бэелүүлэх зуураа манай общество социальна талаҺаа хүнэй хөмгаалалгатай байха тушаа саашадаашье анхарал ороолдолго гаргадаг байха юм. Илангаяа хүн зоной бага салин абадаг бүлэгүүдтэ, пенсионернүүдтэ, залуушуулда анхаралаа шангадахаха эрилтэ табигдана гэҺэш.

Шаг шуулга тэрээн тушаа гаргадаг үшее нэгэ асуудал бии. Энэмнай хүнгэлэлтэнүүд ба тусхай эрхэнүүд тушаа асуудал болоно. ҮнгэрҺэн хэдэн арбаад жэлэй туршада арадай ажахын элдэб шатануудта, эдэб Һалбаринуудта, предприятинуудд болон организациннуудта мүнгэ түлэлгэ ба хүнгэлэлтэнүүд, гэр байраар, элүүрые хангалгын, амаралтын ба сүлее сагаа үнгэргэлгын талаар хангалга мэтэ нэмэлтэ үрмашуулгын үргэн ехэ гурим тогтонижоҺон байна. Иимэ гуримые хүгжеолгэ мүнее ажахын гүйсэд тоосоондо ба еөһэдыгее еөһэдыгее мүнгэ зеереэр хангалгада дамжан оролгоор урмашуулагдадаг байна бшуу. Эдэ бүхы юумые гүнэгыгеер хаража үзэхэ хэрэгтэй. Эндэ үнэн зүб, хэрэгтэй ямар юумэн байнаб, харин юуниинь социальна үнэн зүб байдалда зуришэнэб гэжэ хараха хэрэгтэй.

Экономическа реформын шухалын шухала зүйл гэхэдэ, эд бараанай-мүнгэ зеерийн харилсаануудые эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ хараа шугам мүн болоно. Социализм ба дэлгүүрые бэе бэедэнь зуришүүлжэ болохогүй тухай бага бэшэ юумэн хэлэгдэнэн байха. Тэдэнэй таарахагүй тушаа Һамал бодол революциин урда тээ мэркистнуудай дунда диилэнхи Һуури эзэлдэг байгаа. НаҺанайнгаа Һүүлшын жэлнүүдтэ бэшэһэн Владимир Ильичэй үдэлмэринүүд дотор энэ асуудалда хандалгаяа хубилгаха тушаа эли тодоор хэлэгдэнэн байдаг. Тэрэнь социалис теори хүгжеолгэдэ ехэхэн алхам болоҺон юм.

Өөрсэ янзын дэлгүүр тушаа бодото байдалНаа таһаранги бодолдо абтаха гэҺэш гэнэн хонгор ябадал болохо бшуу. Предприятинуудта бүрий гүйсэд бэеэ дааһан байдал олгоол Һаа, бухы асуудалнууд еөһэдее шидхэгдэхэ юм гэжэ бодожо болохогүй. Тиигэбэшье түсэбтэ социалис ажахыда дэлгүүргүйгеер байжа болохо гэҺэн Һэдэлгэнүүд заатагүй хэрэглэгшэдые эд бараа гаргашадай зүгНее зонхилхо, албан хойрог аппарадай бүри үргэн ехэ болохо, албадаха ябадалай Һалбаралга болохо байна ха юм. Дэлгүүр хадаа үйлэдбэри болон хэрэглэлгын хоорондо юумэ тааралдуулха, ашаг үрыень урмашуулха нугархай зохид арга эзбсэг гэжэ дэлхэйн бодото байдал үнэншэмеер харуулаа ха юм. Тэрэ эгээл олон янзын социально-экономическа байгуулалтануудта хэрэглэдэжэ, тэдэниие амжалтатайгаар хангажа шадаха байна гэҺэш.

Харин мүнеедее бидэ эдэлгүүрые хүтэлбэрилжэ, дэлгүүрэй туҺаламжаар хүтэлбэрилжэ, үшеел Һураагүй байҺаннай халагламаар. Үнэ сэн тогтоолгодо олон орёо асуудалнууд бии болонхой. Үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые оптоово аргаар худалдалга эбсэшэгүй аалаар хүгжэнэ. Хэрэглэмжын дэлгүүрэй, мүнгэ зеерийн, эрьесын, гүрэнэй мүнгэн Һанагай ба урьҺаламжын Һандаран муудалга экономическа оршон байдалые бүришье орёо бэрхэшээлтэй болгоно. Тогтууритай шанга түхэриггүйгеер экономическа онол аргануудай бүхы системэ хүдэлжэ шадахагүй байна.

Юумые бодото нэрээрнь нэрлэдэг болоёл. Хэрбээ ямаршье хэмжээнҺээ үлүүсэ ехээр гараҺан мүнгэ зеерие гуримшуулжэ шадаагүй Һаа, дахинаа лимит болон хубаарилганудта бусахамнай дамжагүй. Харин энэмнай ажахын реформын урагшагүйдэлгэ болохо байна бшуу. Энэ асуудал мүнее политическэ шэнжэ шанартай болоод байна. ТиимэҺээ тэрэниие шидхэлгэдэ хандалга иимэл байха ёөһотой.

Мүнгэн Һан ба мүнгэ зеерийн эрьесые Һайкаруулха талаар зохёон табигдаһан программа эд бараанай нооснүүдые ба хүн зондо үзүүлэгдэдэг хангалгануудые бүри ехэ болгохо горитой алхамуудые, дүүргэгдээгүй барилгын хэмжээе эрид шууд бага болгохо, хүтэлбэрилгэдэ зорюулагдадаг гаргашануудые саашадань хороохо, гадаадын худалдаа наймаанай политикые горитойгоор хубилгаха, эсэсэй эсэстэ, оборонно гаргашануудые ехээр, гэбэшье тааруу зүбөөр хороохо хэмжээнүүдые хараална гээшэ.

Ажахын ажабейдалай дабшасые нэгэ үдэр дээрэҺээ үгтэҺэн захиралтаар хубилгажа болохогүй. Харин иимэ юумэн иматтал харюусалгагүй хүнүүдэй хооҺон үгеер соносхогдожо болохо. Гэбэшье тогтожо болохогүй, тиийнэ тиитэрээ хараалһан хараа замһаа сухарижа болохогүй гэжэ Һанажа ябахамнай тон шухала.

III.

Нүхэдүүд! Политическэ Һалбарида үргэн ехэ демократическа хубилалтануудые эхилгэхэй. Тэдэ манай хүгжэлтын эгээл шухала эрилтэнүүдээр Ѳаадхагдана гээшэ. Гэбэшье али бүхы талаһаань хаража үзэхэдэ, энэ реформын гол үзэл бодолнууд Ленинһаэ эхитэй байна.

Хуушарһан ёһо баримталаха ба мэгэн адли байха ябадалда эсэргүүгээр ,олондо мэдээсэлгые, гүрэнэй, нинтын ба экономическа ажабайдалай олон янзын түхэл маягуудые дэмжэхэ талаар тэрэнэй хэлэлгэн үгэнүүд хадаа социалис элдэб Һанал бодол хэлэхэ тухай асуудалые мүнеенэй-хезэр табиха ябадалай үндэҺэ Һуури боложо үгэҺэн байна. Харин Советүүдэй бүрич гүйсэд засаг тушаа, хуулинуудые зохёон табиха ба тэдэниие бодото дээрэнь бэелүүлхэ үедэ шидхэхы үгэ хэлэхэ, еөһэдыгее түлөөлэгшэдые шэлэхэ, тэдэнэй ажал ябуулгын алхам бүхэниие мэдэжэ байха ба шалгаха талаар арадай эрхэ тухай Ленинэй хараа бодоп мүнеенэй политическэ реформын гол үзэл бодол болоно гээшэ.

Тэрэнэй үедэ социалис хуулби ёһото гүрэн байгуулха гэҺэн хараа шугам алхам алхамаар бэелүүлэгдэнэ, хуулиин дээрэ ажагүй байлга батедхагдана, хуулиин талаһаа хүнэй аршалалгатай байха ябадал бэхижүүлэгдэнэ. Обществэйн демократическа хүсэ шадал бүри гүйсэдеер элирхэйлэгдэнэ. Олонитын политика мэдэхэ хүсэл бүри үргэнеер хүтэжэнэ. Нинтын ажабайдалай урасхалда элдэб эмхинүүд, нэгэдэлнүүд, худэлеенүүд хаададаг болоно. Тэдэнэй обществэйн элдэб бүлэгүүдэй олон янзын хараа бодолнуудые ,аша туҺанүудые, хандалганүүдые элирхэйлдэг байна бшуу.

СССР-эй арадай депутадуудай Һүнгалта бидэниие политическэ хубилалтануудай шэнэ шатада, нинтын ажабайдалай шэнэ эрхэ байдалда оруулба гээшэ. Энэмнай реформын түрүүшын үрэ дүн, энээнтэй хамта тэрэниие саашань гүнэгэрыүүлгын хүсэтэ үрмашуулга мүн болоно.

Һүнгүулинин Һампани хадаа эрхэтэдэй эдэбхи үүсхэлэй ёһотой ехэ дэбжэлтэ, арадай ажабайдалай ба ороной хүгжэлтын партиин болон Советүүдэй, нинтын эмхинүүдэй ажал ябуулгын амин шухала асуудалнуудые үргэнеер, аша туҺатайгаар зүбшэн хэлсэлгэ үүсхэнэн байна. Һүнгүулинин гуримые демократизациллхадаа, олондо мэдээсэлгэ ба нюусэ байдал хүгжеехэдее иматтал энээниие хүсэдэг байгаабди.

Манай партиие арад зоной үргэнеер дэмжэжэ байһые Һүнгалта элирхэйлэн харуулаа. Мүнеенэй бүридэлдэ депутаткоммунистнуудай тоо горитойгоор урдынхиҺее олон болоо. Урдань иимэ үрэ дүн түсэблэгдэдэг байгаа ха юм.

Тиигэбшье Һүнгалта еөрын Һүргаалнуудые үгее.

Партиие дэмжэлгэшье, тэрэнэй зарим түлөөлэгшэдтэ этигэл найдабари олгохоҺоо сэхэ арсалгашье нэгэн нинтэ удхатай ябадал—хубилган шэнэдхэлгые бүри эршэтэйгээр, ашаг үрэтэйгеер ябуулха, ажал хэрэг Һаатуулдаг, үе сагай эрилтэдэ харюусадаггүй бухы юумэнҺээ арсаха гэҺэн бүгэдэ арадай захяа болоно гээшэ. Захиралта-албадалгын онол аргануудые, ажалшадай гол шухала эрилтэнүүдтэ албан хойрогоор хандаха, анхаралгүй байха ябадалые, юумэ хүлеэхэ ба дутуу ядуугаар хэхэ Һэдэлгэнүүдые, харюусалгатай шидхэбэри абаха ба хүсэл зориггой ябуулга хэхэ ушарһаа хулжаха Һэдэлгэнүүдые эрид бурууша аажа байһан тухайгаа совет хүнүүд эли тодоор хэлээ ха юм.

Миин лэ тушаалые хундэлхэ ушарта мүнее найдажа болохогүй гэжэ Һүнгалта харуулаа. Нэрэ хүндэ, этигэл найдабари ажалаараа олохо хэрэгтэй. Тиихэдээ үргэн ехээр хэлэҺэн үряа найдуулганууда эр бэшэ, харин хүндэ дутэ байҺанаараа, тэдэнэй хэрэглэмжэ ба аша туҺанууде мэдэдэг байҺанаараа, ажал хэрэгүүде бодотоор ҺайжаруулҺанаараа нэрэ хүндэ олохо ёһотой.

Политическэ маналай болохо партиие еөрыень хубилган шэнэдхэхэ талаар абтаһан хараа шугамай зүб байһые Һүнгуулинин кампани батадхажа үгее. Шэнэдхэгдэжэ байһан обществодо шэнэдхэгдэжэ байгаа парти худэлхэ ёһотой. Мүнее зиэмнай туйлагдаа гэжэ хэншье баталхгүй байха. Гэбэшье КПСС дотор гүнээгүй хубилалтануудай ябуулгануд хэгдэжэ байнхай. Тэрэнэй ажал ябуулгын түрүүшын ээлжээндэ бодото байдалые шэнжэлгэ, теори болон политика зохёон табилга, олониитын Һанал бодол хараадаа абалга, тэдээндэ политическэ ба үзэл сурталай арга хэрэгсэлнүүдээр нүлеелэлгэ табигдана гээшэ. Партийна, гүрэнэй, ажахын органуудай болон нинтын эмхинүүдэй үялгануудые эли тодоор амяарлаха хараа шугам бэелүүлэгдэнэ. Парти дотороӨ харилсаануудай гурим, партийна худэлмэриин ёһо гурим ба онол арганууд хубилгагдана. Тиигэжэ тэдэ захирха ба зонхилхо ябадалһаа сүлеелэгдэнэ бшуу.

Партийна аппарат хубилжа байнхай. Тэрэ шэнэдхэгдээ, нилээд хороогдоо. Тэрэнэй үүргэ үялгануд политическэ худэлмэридэ шэглүүлэгдэнэ, аппарадай худэлмэри Һунгагдамал органуудай гүйсэд хиналтада абтадаг болоо.

Хубилган шэнэдхэлгын хараа бодолтой хүнүүд партийна худэлмэридэ бүри эдэбхитэйгээр дэбжүүлэгдэнэ. Тэдэмнай ажалша коллективүүдҺээ ерэнэ, шэнэ, бүтэмжэтэй ажал ябуулгын гурим асарна. Эдэ хүнүүдтэ табигдадаг эрилтэ айхабтар ехэ. Гэбэшье тэдээндэ туҺалха хэрэгтэй бшуу. Олондо мэдээсэлгын ба нюусагүй оршон байдалда, найдамтайгаар ба харюусалгатайгаар, хуушарһан ёһо заншалнуудые ходол хаража байхаар бэшээр, гэбэшье муушалан шүүмжэлгэнээ айнгүйгеер хүнэй худэлжэ боломоор оршон байдалай общество дотор, тэрэнэй бүхы шатануудта батадхагдахын тула парти бүхы юумэ хэдэг байха юм.

Демократизаци үргэдхэхэ ябадал адли тэгшэ бэшэ. Заримдаа олондо мэдээсэлгын ба нюусагүй байдалай оршондо хэтэрүү үгэнүүдые хэлэхэ, бодолгүйгеер шуурха ушэрнууд үндэҺэ баримтеһаа, гүнэгэы бодолноо үлүүсэ гарана гэжэ обеороногүй байжа болохогүй. Бүлэг хүнүүдэй аша туҺа хараха ба дээрэлхэхэ ябадал ажал хэрэгүүдэй аша туҺада Һаад ушаруулна.

Зарим регионуудта демократи үргэдхэн, үйлсэнүүдтэ гарахадаа, митинг хэхэдээ, хүсэ хэрэглэхэ, эрид эрилтэнүүдые табиха, сэдьхэл бодолой талаар хашаха Һэдэлгэнүүд олошороо. Иимэ таарамжагүй ябуулганууда залуушуул ба эдиршүүл хабаадуулагдана.

Хёмороо зуришэлдеенүүд болон балмад ябуулгын замаар нэгэшье асуудал шидхэжэ болохогүй. Энэмнай зохёон байгуулгын бэшэ, харин Һандарал Һүйдхэлэй зам болоно. Хүнүүдэй хоорондо хёмороо зуришэлдее гаргажа, бэе бэедээ этигэхэгүй ябадал үүсхэжэ, мүнее дээрээ бии байһан бэрхэшээлнүүд болон шидхэгдэгэй асуудалнуудые Һамбашалан, Һайн Һайхан зорилгонуудые туйлахын аргагүй бшуу. Харюусалгагүй ябуулганууда ораа ороного социальна ба политическэ тогтонижонги бэшэ байдалда оруулжа болохо. Энэмнай хубилган шэнэдхэлгэдэ горитой аюул тохёолдуулха байна.

Демократи нэбтэрүүлизэбди гэжэ арад зоной Һуда табиад, тэрэнэйнгээ үрэ дүн амсажа байна гэхэ мэтын бодомжонуудые зариндее дуулажа болохо.

Тезд обществодо харша ябуулганууда демократи бэшэ, харин тэрэниие хэтэрүүлҺэн ябадал эдэмтэй гэжэ юумэ ойлгодог хүн бүхэндэ эли. Арадай засагта хуули буса ба еөрынгее дуураар ашалга ябадал таарахагүй. Ёһотой гурим ба демократическа гурримуудые найдамтайгаар хангаха бата ёһо гурим хуули ёһото гүрэндэ хэрэгтэй. Орон дотор байгуулагдажа байһан демократиин ба олондо мэдээсэлгын шэнэ оршон байдалые манай байгуулалтада, хубилган шэнэдхэлгэдэ, социализмдэ, Конституциндэ харша зорилгоор хэрэглэхэ Һэдэлгэнүүдэй хажуугаар гаража болохогүй.

Хуулиин хүсэндэ түшэглэн, тэрэниие наринаар сахин, политическэ арга хэрэгсэлнүүдээр худэлмэри ябуулжа, үнэн зүб байһандаа хүнүүдые этигүүлжэ шадаха хэрэгтэй. Хёмороо зуришэлдеенүүдые гүнэгэрыүүлжэ, аюултай түйлда хүргэжэ болохогүй.

Хүн бүхэмнай харюусалгатай байха, юумэнэй тэнсүүрние олохо, сэдьхэлэй байдалые бэшэ, харин тодо Һонор ухаан, нинтэ гурэнэй шэнжэтэй бодомжонуудые хүтэлбэри болгожо Һураха эрэгтэй.

Оромнай бараг бэшэ сэгта ажаһууна. Хуушанай байгуулламжануудые шэнээр Һэлгэхэнь хүшэр байна, олониитын ухаан бодолдо гүнээгы ехэ хубилалтануудые үүдхэнэ. Хубилган шэнэдхэлгын үндэҺэ Һуури дээрэ нинтын бүхы хүсэнүүдые ба байгуулламжануудые эмхидхэн нягтаруулха, нэгэдхэхэ гээшэ гол шухала асуудал мүн.

Эмхидхэл нягтаруулха хүсэтэй айхабтар ехэ харюусалга Коммунис партида олгогдоно гээшэ. Обществэйн элдэб бүлэг хүнүүдэй зорилгонуудые нэгэдүүлхэ, арсалдаануудые ба ондо ондоо Һанамжануудые тааруулха, туруушын ээлжээндэ хубиин бэшэ, харин хамтын аша туҺые табиха арганай. Парти хубилган шэнэдхэхэ худэлмэри эхилээ хадаа лаб хангаха эрэгтэй. Үзэл сурталаараа бата холбоотой парти тэрэниие хангаха болоно. Хубилган шэнэдхэлгэдэ хандалга хадаа партиин еөрынгее эзргэнүүдые бэхижүүлдэг ёһотой үндэҺэ Һууринь болоно. Мүнее үедэ хубилган шэнэдхэлгые бэелүүлхын тула коммунистнууд ехэ эмхитэй, журамтай, нинтэ нэгэн зорилгоор худэлхэ хэрэгтэй.

Манай обществые Һалгааха али болохо Һэдэлгэнүүдтэ КПСС бүтэмжэтэй хеерэлдее зорюулан табиха, обществэйн бухы түрүү хүсэнүүдэй хоорондо харилсаа холбоо тогтоохо ёһотой. Бухы эмхи зургаануд болон партийна бэшэ хүнүүдтэй олониитын шухала удхатай ямаршье асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхээр тэрэ бэлэн. Һүүлшын шатада бодото үндэҺэ баримтатайбди гэжэ парти тоолодоггүй. Тезд коммунистнууд ямар юумэ хэлбэришэгүйгеер хамҺаалхаяа жа болохогүйб гэжэ юумэ Һайн мэдэхэгүй хүнүүдэй ойлгомжонуудае бааддаха ябадалые парти эрид бурууша.

Мэдээсэлнүүдые үнэнэшэмэ үндэҺэ баримтануудые үгэжэ, гансал талаһаа хэгдэҺэн сэгнэлтэнүүдые ба бодомжонуудые шүүмжэлхы ёһоор дабажа, ойлгуулжа ба этигүүлжэ, обществэйн оюун ухаанай байдалда еерынгее эдэбхитэй үүргые дүүргэхые парти оролдоно. Бэлигтэй хүнүүдтэ, обществэйн үнэтэй сэитэй баялиг, хүгжэлтын дабшуулхы ехэ хүсэн болохо сэдьхэл бодолой ажалтай хүнүүдтэ Ленинэй хандалгань бууршагүй удха шанартай. Тиин искусствада болон литературада, эрдэм ухаанда ба техникэдэ, соёл болбосоролдо ба эрдэм ухаанда КПСС тэрэниие залан шууд бэелүүлхэ юм.

Партийн үзэл сурталай бухы худэлмэридэ гүнээгы ехэ хубилалтануудые, хубилган шэнэдхэлгэ хэрэгтэй. Албадан захирха гурим болоулагдана. Баталан абтаһан шидхэбэринүүдые «хангаха» гансал арга болохо үзэл сурталай ажал ябуулгын ойлгогдосо хуушаржа байнхай.

Олондо мэдээсэлгын эрхэ байдалда экономикодо, социальна хүгжэлтэдэ, эрдэм-техникын дэбжэлтэдэ нэгэшье ехэ алхам олониитын Һанамжые хараада абангүй, тэрэндэ эрюүтээр абтаха эзргэгүй. Ажабайдал энээн тухай үдэр бүри Һануулна. Экологиин үнэ сэн, гэй бии болгоһые хубилгалгын, кооперативна худэлее хүгжеелгын асуудалнуудаар олониитын үндэҺэ баримтатайгаар Һанамжаяа хэлэһые, нинтгуулиин кампаниие дурдахада болохо. Эдэ бүгэдэҺее Һургаал абахагүй гэшэ асуудалнуудые шидхэлгэлые бүри бэрхэшээлэдэ оруулха гэҺэн удхатай.

Ямар тобшололнуудые хэжэ болохоб?

Урагшаа дабшахын тула гансашье эрдэм ухаанай үндэҺэ баримтануд бэшэ, харин сэдьхэл бодолой талаар тааруу зохид оршон байдал хэрэгтэй. Олониитэдэ ойлгуулан этигүүлхэ, дэмжүүлхэ гээшэ нинтын хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэтэй нягтаар холбогдожо, тэрэнэй гол зүйлнүүдэй нэгэниинь боложо байнхай.

Үзэл сурталай худэлмэриие элэгэр, бодолгойгоор, зохёохы ёһоор, хүнүүдтэ хандуулан ябуулха хэрэгтэй. ДээрэҺээ зохирдаг саг болёо. Арад зонтой холбоон тогтоогдожо, тэдэнэй Һанамжа, хамтын бодол мэдээсэгдэдэг болоо. Уданай заншалта монологой орондо олониитын үргэн хөөрэлдее болоно. Хуушанай нимэрхүү хэмжээ ябуулганууд бэшэ, харин олон ондоо Һанамжануудай хэлэгдэдэг эрхэ байдалда хүнүүдтэй хэгдэҺэн нюуса далдагүй хөөрэлдеендэ хабаадаха, партиин хараа шугамые залаан сэхээр тайлбарилгаа ба бэелүүлхэ гээшэ үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын худэлмэриин, партийна пропагандын удхань боложо байнхай.

Олониитын Һанамжа элирхэйлэн харуулха ба бүрилдүүлхэ аргань ба ендэрынь болохо хэблэлдэ, телевиденидэ ба радиодо оксо Һуури олгогдоно. Шүүмжэлэл болон олондо мэдээсэлгые үргэдхэхэ, хубилган шэнэдхэлгын үг зорилгонуудые ба гол ёһонуудые батадхаха талаар тэдэнэй ажал ябуулгада XIX партконференци үндэр сэгнэлтэ үгэҺэн байгаа. Гэбэшье олониитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй худэлмэридэ үлүү гаража болохогүй, еөрыгее тон зүб дээрэ тооложо, гансал еөрынгее тала хараха, бүлэг бүлэгеерее хара амяа хараха болохогүй гэжэ оксолон зааһан, хубилган шэнэдхэлгын бүтэмжэтэй хэрэгүүдтэ бүри эдэбхитэйгээр хабаадаха зорилго табиһан гээшэ.

«Үгэ гээшэ баһан хэрэг мүнэ гэжэ Ленин дабтаха дуратай Һэн. Олондо мэдээсэлгын оршон байдалда эдэ үгэнүүдэйнь гүнэгы удха бүри элирээ. Манай бараг бэшэ түүхэ гу, али мүнеенэй шухала асуудалнууд тухай хеерэлдеенэй болоходо, хүнэй хэлэҺэн гу, али хэблэгэй үгэ үнэн зүб, үндэҺэ баримтатай байха эзргэтэй. Иимэ эрхэ байдалда журналистын, публицистын, редакторай, эдэхэтэнэй хараа бодол ба харюусалга ехэ удха шанартай болоно.

Нухэдүүд! В. И. Ленинэй ажаһуураа жэлнүүдтэл адли, обществэйн урда табигдаһан, социализмэй уг зорилгонуудые шэнэдхэхэ, олон түмэн хүнүүдые зоригжуулха арганай зорилгонуудай теоретическэ талаараа гүнээгыгеер хаража үзэгдэҺэнҺее манай хэрэгэй амжалта ехэтэ дулдыдаха байна.

Иматтал тиимэҺээ XX зуун жэлэй эсэсэй болон XXI зуун жэлэй эхинэй бодото байдалда харюусахаар социализмын мүнеенэй хараа шугам зохёохо зорилго партимнай найруулаҺай. Ямар нэгэн шэнэ үгэнүүдые ба тодорхойлолгонуудые оложо, ямар зорилгодо хэзээ ямар баялигтай хүрэхэбибди гэжэ бэшэхэ бэшэ, харин социализмын теоретическэ асуудалнуудые бодожо үзэхэ, ерэдүйдэ хараадуулагдаһан экономическа, политическэ болон социальна ехэ хубилалтануудай эрхэ нүхэсэлтэй байха зорилго табигдана.

Партимнай иимэ ехэ хэмжээнэй орёо худэлмэри хэжэ эхилээ. Партийн XXVII съезд, XIX партконференци дээрэ, Һүүлэй үеын документнууд соо түрүүшын дүнгүүд согсологдоо.

Ленинэй теоретическэ зохёолнуудай удхыень ойлгожо, зохёохы ёһоор, гүнэгыгеер шудалнабди. 20-ёод онуудай Һүүлээр, 30-аад онуудта албадан захирха гуримые үзэл сурталай талаар хангаха үүргэтэй докторина бүрилдэҺэн байгаа гэжэ бидэ Һайн мэдэхэ болообди. Тэрэнь марксистско-ленинскэ үгэнүүдээр нэрлэгдэдэ, харин үнэн дээрээ зохёохы ёһоной марксизмҺаа, ленинизмҺээ хадуурһан ябадал байгаа.

Социализм тухай Ленинэй бодомжодо хандалга тэрээндэ юрэл бусалга бэшэ ааб даа. Юрэл бусаха гээшэ тиимэшье орёо байхагүй жэшээтэй. Гол юумэниинь юун болоноб гэхэдэ, мүнее сагай эрхэ байдалые, мүнее сагай дүй дүршэлые болон мүнее сагай зорилгонуудые хараада абажа, Ленинэй үзэл бодолнуудые шэнээр ойлгохо шухала.

Мүнее манай орон соо бэелүүлэгдэжэ байһан үгэнэгэы удха шанартай хубилалтануудые теоретическэ Һанал бодолтой болон бодото ажал ябуулгатай тон нягтаар холбохо, эдэ бүгэдын ашаар бии боложо байһан хүдэлеенүүдые болон үйлэ хэрэгүүдые ойлгохо, шэнжэлэн хараха гэшэ тон шухала болоод байна. Юуб гэхэдэ, эдэ бухы юумэн зуришэлдеетэйгеер, тэмсэлэй оршон байдалда, хуушанай ёһо баримталдаг хүсэнүүдтэй болон хуушанай ёһо заншалнуудтай, ямаршье үндэҺэгүйгеер урагшаа гараха Һэдэлгэнүүдтэй тэмсэжэ, бэелүүлэгдэнэ гээшэ.

Социализм тухай мүнее сагай Һанал бодолнуудые социалис бусад оронуудай дүй дүршэлтэй, үзэл сурталтай тааралдуулха хэрэгтэй болоно. Социализмые байгуулгын олон ондоо түхэл янзануудые, аргануудые Һэжэглэн хараха, социализмын нэгэ түхэл янзые тон зүб гэжэ тоолохо сагаа үнгэрее гээшэ. Мүнее сагта эли болоод байна: иимэ олон ондоо байлга социализмые бүлэгдулна, тэрэнэй ажамидарха арганай байһаниие харуулна, социализмын замай олон ондоо байһые гэршэлнэ.

Мүн социализмын ерэдүйе зохёохо зуураа социалис бэшэ дэлхэйн дүй дүршэлые хараада абангүй байжа болохогүй. Юуб гэхэдэ, Ленинэй хэлэҺээр социализм гээшэ хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын эрхэ бэшэ харагдаха шата болоно гээшэ. Тиихэдээ гансашье эрдэмэй-техническэ Һалбарида бэшэ, мүн экономическа болон социальна асуудалнуудые шидхэлгэдэ, демократиин болон обществые политическэ талаһаань эмхидхэлгын түхэл янзануудые хүгжеелгэдэ хабаадаха, партиин хараа шугамые залаан сэхээр тайлбарилгаа ба бэелүүлхэ гээшэ үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын худэлмэриин, партийна пропагандын удхань боложо байнхай.

Олониитын Һанамжа элирхэйлэн харуулха ба бүрилдүүлхэ аргань ба ендэрынь болохо хэблэлдэ, телевиденидэ ба радиодо оксо Һуури олгогдоно. Шүүмжэлэл болон олондо мэдээсэлгые үргэдхэхэ, хубилган шэнэдхэлгын үг зорилгонуудые ба гол ёһонуудые батадхаха талаар тэдэнэй ажал ябуулгада XIX партконференци үндэр сэгнэлтэ үгэҺэн байгаа. Гэбэшье олониитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй худэлмэридэ үлүү гаража болохогүй, еөрыгее тон зүб дээрэ тооложо, гансал еөрынгее тала хараха, бүлэг бүлэгеерее хара амяа хараха болохогүй гэжэ оксолон зааһан, хубилган шэнэдхэлгын бүтэмжэтэй хэрэгүүдтэ бүри эдэбхитэйгээр хабаадаха зорилго табиһан гээшэ.

«Үгэ гээшэ баһан хэрэг мүнэ гэжэ Ленин дабтаха дуратай Һэн. Олондо мэдээсэлгын оршон байдалда эдэ үгэнүүдэйнь гүнэгэы удха бүри элирээ. Манай бараг бэшэ түүхэ гу, али мүнеенэй шухала асуудалнууд тухай хеерэлдеенэй болоходо, хүнэй хэлэҺэн гу, али хэблэгэй үгэ үнэн зүб, үндэҺэ баримтатай байха эзргэтэй. Иимэ эрхэ байдалда журналистын, публицистын, редакторай, эдэхэтэнэй хараа бодол ба харюусалга ехэ удха шанартай болоно.

Нухэдүүд! В. И. Ленинэй ажаһуураа жэлнүүдтэл адли, обществэйн урда табигдаһан, социализмэй уг зорилгонуудые шэнэдхэхэ, олон түмэн хүнүүдые зоригжуулха арганай зорилгонуудай теоретическэ талаараа гүнээгыгеер хаража үзэгдэҺэнҺее манай хэрэгэй амжалта ехэтэ дулдыдаха байна.

Иматтал тиимэҺээ XX зуун жэлэй эсэсэй болон XXI зуун жэлэй эхинэй бодото байдалда харюусахаар социализмын мүнеенэй хараа шугам зохёохо зорилго партимнай найруулаҺай. Ямар нэгэн шэнэ үгэнүүдые ба тодорхойлолгонуудые оложо, ямар зорилгодо хэзээ ямар баялигтай хүрэхэбибди гэжэ бэшэхэ бэшэ, харин социализмын теоретическэ асуудалнуудые бодожо үзэхэ, ерэдүйдэ хараадуулагдаһан экономическа, политическэ болон социальна ехэ хубилалтануудай эрхэ нүхэсэлтэй байха зорилго табигдана.

Партимнай иимэ ехэ хэмжээнэй орёо худэлмэри хэжэ эхилээ. Партийн XXVII съезд, XIX партконференци дээрэ, Һүүлэй үеын документнууд соо түрүүшын дүнгүүд согсологдоо.

Ленинэй теоретическэ зохёолнуудай удхыень ойлгожо, зохёохы ёһоор, гүнэгыгеер шудалнабди. 20-ёод онуудай Һүүлээр, 30-аад онуудта албадан захирха гуримые үзэл сурталай талаар хангаха үүргэтэй докторина бүрилдэҺэн байгаа гэжэ бидэ Һайн мэдэхэ болообди. Тэрэнь марксистско-ленинскэ үгэнүүдээр нэрлэгдэдэ, харин үнэн дээрээ зохёохы ёһоной марксизмҺаа, ленинизмҺээ хадуурһан ябадал байгаа.

Социализм тухай Ленинэй бодомжодо хандалга тэрээндэ юрэл бусалга бэшэ ааб даа. Юрэл бусаха гээшэ тиимэшье орёо байхагүй жэшээтэй. Гол юумэниинь юун болоноб гэхэдэ, мүнее сагай эрхэ байдалые, мүнее сагай дүй дүршэлые болон мүнее сагай зорилгонуудые хараада абажа, Ленинэй үзэл бодолнуудые шэнээр ойлгохо шухала.

Мүнее манай орон соо бэелүүлэгдэжэ байһан үгэнэгэы удха шанартай хубилалтануудые теоретическэ Һанал бодолтой болон бодото ажал ябуулгатай тон нягтаар холбохо, эдэ бүгэдын ашаар бии боложо байһан хүдэлеенүүдые болон үйлэ хэрэгүүдые ойлгохо, шэнжэлэн хараха гэшэ тон шухала болоод байна. Юуб гэхэдэ, эдэ бухы юумэн зуришэлдеетэйгеер, тэмсэлэй оршон байдалда, хуушанай ёһо баримталдаг хүсэнүүдтэй болон хуушанай ёһо заншалнуудтай, ямаршье үндэҺэгүйгеер урагшаа гараха Һэдэлгэнүүдтэй тэмсэжэ, бэелүүлэгдэнэ гээшэ.

Социализм тухай мүнее сагай Һанал бодолнуудые социалис бусад оронуудай дүй дүршэлтэй, үзэл сурталтай тааралдуулха хэрэгтэй болоно. Социализмые байгуулгын олон ондоо түхэл янзануудые, аргануудые Һэжэглэн хараха, социализмын нэгэ түхэл янзые тон зүб гэжэ тоолохо сагаа үнгэрее гээшэ. Мүнее сагта эли болоод байна: иимэ олон ондоо байлга социализмые бүлэгдулна, тэрэнэй ажамидарха арганай байһаниие харуулна, социализмын замай олон ондоо байһые гэршэлнэ.

Мүн социализмын ерэдүйе зохёохо зуураа социалис бэшэ дэлхэйн дүй дүршэлые хараада абангүй байжа болохогүй. Юуб гэхэдэ, Ленинэй хэлэҺээр социализм гээшэ хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын эрхэ бэшэ харагдаха шата болоно гээшэ. Тиихэдээ гансашье эрдэмэй-техническэ Һалбарида бэшэ, мүн экономическа болон социальна асуудалнуудые шидхэлгэдэ, демократиин болон обществые политическэ талаһаань эмхидхэлгын түхэл янзануудые хүгжеелгэдэ хабаадаха, партиин хараа шугамые залаан сэхээр тайлбарилгаа ба бэелүүлхэ гээшэ үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын худэлмэриин, партийна пропагандын удхань боложо байнхай.

Олониитын Һанамжа элирхэйлэн харуулха ба бүрилдүүлхэ аргань ба ендэрынь болохо хэблэлдэ, телевиденидэ ба радиодо оксо Һуури олгогдоно. Шүүмжэлэл болон олондо мэдээсэлгые үргэдхэхэ, хубилган шэнэдхэлгын үг зорилгонуудые ба гол ёһонуудые батадхаха талаар тэдэнэй ажал ябуулгада XIX партконференци үндэр сэгнэлтэ үгэҺэн байгаа. Гэбэшье олониитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй худэлмэридэ үлүү гаража болохогүй, еөрыгее тон зүб дээрэ тооложо, гансал еөрынгее тала хараха, бүлэг бүлэгеерее хара амяа хараха болохогүй гэжэ оксолон зааһан, хубилган шэнэдхэлгын бүтэмжэтэй хэрэгүүдтэ бүри эдэбхитэйгээр хабаадаха зорилго табиһан гээшэ.

«Үгэ гээшэ баһан хэрэг мүнэ гэжэ Ленин дабтаха дуратай Һэн. Олондо мэдээсэлгын оршон байдалда эдэ үгэнүүдэйнь гүнэгэы удха бүри элирээ. Манай бараг бэшэ түүхэ гу, али мүнеенэй шухала асуудалнууд тухай хеерэлдеенэй болоходо, хүнэй хэлэҺэн гу, али хэблэгэй үгэ үнэн зүб, үндэҺэ баримтатай байха эзргэтэй. Иимэ эрхэ байдалда журнал

ДХЭЛ

ЛАЙ ҺАЙНДЭР—БУРЯАД ОРОНДО

9 ДЭБЖЭЛТЫН ОРШОҮДО

(Манай корр. Д. Шабаев телеграмм).

Субботникогой удэ-Дэгдэмин нютагай ... ажалшад ехэ ... байдалда ...

... совхозуудай ... эртын ... гарадаг ... Байнан худэлмэ-... Тиин ... модо утатай ... 6,1 ... сабшалан, ... шэнэр ... нютагуудта ... сабшалангай 800 ... талмайнуудыг ... сэбэрлэгдэгэ.

... удэр районой ... кубометр ... отолоо, 32 ... мэрэл материалнуудаар ...

... ашаанай автомашинануудаар тарялан болон сабшалан хорёолхо газарта зоогдэнэн байна.

Дэгдэ-Тайлсын совховой коллективэй гэшүүд удэрэй туршада ажал хэжэ олоёон 1200 түхэриг мүнгэнэ табан жилэй жасада орууллха гэжэ шидэгдэ.

Районой Удын, Хасуртайн, Хурбын совхозуудай коллективүүд мүн лэ ... Тэдэнэр тус тустаа 1900, 1100, 1600 түхэриг мүнгэ табан жилэй жасада орууллаа.

Эдэ удэрнүүдтэ Хорнин ажахынууд хоорондын ... мэргэжэлтэд, ... Тиихэдэ тэдэнэр ... нэргылэлгэ ... сабшаа. Нэгэдэ-... совхозой дирек-... нүгөө-... цех ... А. В. Давыденко ... Хэнинь хэн гэ-... дундэнаа ... Ф. Капорский, ... С. И. Бе-... автомашинын ... М. Спирин, ... байдалые са-... инженер Ю. И. ... газаргай ... хаоуулаа.

... П. Помуухинай ... секретарь ... гэшүүд «Дружба» ... хюрөөтөөр ... Ойдо отологоо ... тэрэ удэртөө ...

ОНОЙ ХҮСЭН ЕХЭ

... корреспондент ... телефонооор мэ-... турэнөөр 119 ... зорюулагдаа ... субботник ... худэлмэрилэгшэд ... барилганууд-... эдэбхи үүс-... гуримтайгаар ...

... совхозой эл-... дэрэ худэлдэг ... коммунис ... гараба. Ажахын ... мэргэжэлтэд, ... алба-... алба ... гаража, нүгө-... Тиихэдэ тэдэнэр ... хубаарсад, ... нэргылэлгэ ... сабшаа. Нэгэдэ-... совхозой дирек-... Номуран, нүгө-... бүйлуулгын це-... А. В. Давыденко ... Хэнинь хэн гэ-... габшагайгаар ... дундэнаа ... Капорский, ... С. И. Бе-... автомашинын ... М. Спирин, ... байдалые са-... инженер Ю. И. ... газаргай ... хаоуулаа.

... Ондоо оронуудаа ... болодог байгаа. Аюу-... хинын тула тон шуха-... нүүдшье баталгадаг ... Мүнөө үедэ эн ... бүри гүнэзгырэн ... ри дээрэ бэелүүлэгдэ-... на гэдэ хэлэгдэхэ-... жэ ханагдана. Нүүлэй ... жэлнүүдэй турша соо ... шынхиеэ оборонодо ... нуудаа дээшэлүүлэ-... СССР-эй аюулгүй ... хижүүлэгдэнэ. Өөрөө-... гаалха арга боломжо-... дамтай хэмжээндэ ... сэрэгүүдээ болон ... гэгэ нэгэ талаһаа ... хай совет гүрэн ... оборонно үйлэдбэрие-... рамдалай аша түһэ-... лэхэ гээд шидхэ.

Юу хэлэхэб, хүн ... эб найрамдалта ... лүүлгын, хүн түрэлтэ-... гэ ажаһуулгын үндэ-... дэлхэйн шэнэ гурим-... гын сэхэ дулдыдаг ... далнуудые ерэдүйдэ ... хэхэ байһамнай эли-... уласхоорондын харилса-... дые үндэһөөрнь эли-... хын тулада Советск-... бухы юумэ хэжэл ...

* * *

Нүхэдүүд! Ленинэй ... үгэнүүдээ хэлэһэнэ, ... нүүлшынгээ мүрнүүдэ-... нэнһээ хойшо 65 жэл ... Тиигэбэ яабашье эдэ ... бан жэлнүүдэйхидэ ... Ленин эгээл мүнөө ... тон дүтэ болоод бай-... ха. Дэлхэйн болон ... ороной түүхын шид-... дээрэ тэрэнэй ханаа-... нуудта дахинаа хан-... тэрэнэй ханаан бодо-... эгээл үнэтэй сэнтэй ... оюун ухаан бодолойн ... шэнээр ойлгожо абаа-...

Байгуулалта хүндэ ... ёнотой. Хүн байгуулалта-... ба хэхэ ёногүй. М. С. Г-... чевой хэлэһэн эмхи-... манай ажабайдалай ёно-... болохынь тулада ехэ ... хэрэгтэй: захиралга-зо-... гын хүтэлбэрилгын ... гануудһаа эсэслэн арсе-... номикын болон поли-... байгуулалтын залан шу-... форомо, гүнээгы, бухы ... лэй демократизаци бая-... ниитын зөөриһөө, полит-... засагаһаа, оюун ухаан ... лой баялигһаа хүнэй хэ-... нэ ябадал дабаха, оро-... дуурэн эрхэтэй эзэн ба-... мэдэрэл хүнүүдтэ ... шухала.

Энэмнай айхабтар хүнүү-... болоно. Тиигэбэ яабаш-... циально-экономическа ба-... оюун ухаан бодолой ... кугжэлтэ түйлаха зам-... гээшэ. Сагай эрилгээр ... баһан тон зүб харюу бо-... шэнэдхэн хубилгалгын ... революциин үзэл бодо-... а, социализм тухай Ле-... анал бодолнуудта тон ... энэ харюусаха байна.

Хүн түрэлтэнэй XXI ... элдэ орохоо байхада ... радай шэлэйн эн зэ-... нэхөөрөө зүб болоно ... удаан үргэлжэлэн ал-... талга).

Улаан-Удэ хотодо, мүн хүдөөгэй зарим районуудташье 2000 он болотор айл бүхэниие амяараа байраар хангаха гэһэн программа бэелүүлгэдэ проектно-барилгын «Бурятгражданстрой» нэгэдэл гол үүргэ дүүргэхэ ёнотой. Заводой эрхэ байдалда шудхан бэлэдхэгдэнэн томо хабтагаймуудаар табан, юһэн дабхар гэрнүүдые хабсарган бодоходо, бүтэмжэтэй, түргэн ха юм. Илангаяа Октябрьска райондо нимэ гэрнүүд бороогой һүүлээрхи һархяагуудтал олоор жэрылдэдэг болонхой. Худөөдэ, жэшээлбэл, Түгнын шулуун нүүрһэнэй уурхайнхидта 135-дахи серийн табан дабхар нимэ гэрнүүд хабсарган баригдана.

Нэгэдэлдэ шанарай түлөө тэмсэл дүүрэн хүсэндөө ороо гэхын аргагүй. Гурэнэй тушаан абалгын гурим нэбтэрүүлхые зүрхэлөөгүй. Хэмжэлгын, туршалгын приборнууд үгы гээд, бусадшье шалтагаан баряад, нимэ албаниие байгуулта хойшоо татагдаһаар зандаа.

— Ушар нимэнээ коммунис субботниготой үдэрые шанарай үдэр мэтээр үнгэргэхэ гэжэ шидэгдэбди. Эд, материалнуд, цемент энэ үдэр гүйсэд биш байгаа. Гурбан халанда худэлжэ байһанаа хоёр халанда оронхойбди. Энэмнай техническэ шэнэдхэн эзбсэгжүүлгэтэй холбоотой,—гэжэ формовочно цехэй начальникай орлогшо Н. А. Сенотрусов хөөрэнэ.

...Газаагуурнь сэйбар тоо-һон хиидэнэ, хүнүүдые аба-һаар илгаруулхань бэрхэтэй. Уһа сасажа хамахадашье, өөрэгүй бурьяад лэ байна. Улүү булюу хэбтэнэн, голодо-һондо ооёон түнхэгэ-бетон хабтагайнууд, «Вторчермет» предприятида эльгээгдэхэ түмэр тудэгэ нэгэ тэй суглуулагдана, ябталан табигдана. «Гэртэ, газаагуй гуримтай болгохомнай. Перлидэй тооһондо дарагдашоод байха гэжэ хайшаа юм...»—гэлдэнэд худэлмэришэд.

Цехтэнь амаралтын аятай булан биш. Гоё кафельна плиткэнүүд ханадань нягдаһан аад, үнинэй аршагдаагүй дэрэнэй үзэмжэгүй муухай болонхой. Эндэхи штукатуршэрдэгшэд хананууде ялайштарынь угаана. Сонхонуудынь сэбэрнүүд, гоёор угаагдаа. Эхэнэрнүүдэй, эрэшүүдэй бэеэ угаадаг душ шэнээр түхеэрэгдэнэ, сэбэрлэгдэнэ. Хүнэгтэй уһа, аршуул, хүрээ, ...

Түмэр түдэгши ханхинаан, аяар дээрэ арайл онохо харахаар гэхээр тодхогдоһон кранай шүүмар гүйдэл, түмэр-бетон хабтагайнууде шудхажа, сум түхэлдэнь оруулдаг оньһон машинын хүнхиненэ—эдэ бүгэдые хаража, сонсожо байхада, амаргүйхэн байдал даа гэжэ тобшолхоор. Электро-гагнууршан Г. С. Ивэнов, бетонщигууд В. Н. Жигжитов, Б. Д. Очиров үгаа яаралтайнууд, хөөрэлдэхэшье сүлөө зэбдагүй, Малгайгаал абажа, магнайнгаа хулһэ аршажа урдинэ ха. Уданшьегүй түгэсхэжэ байһан гэрэйнь хана сэмсэгэр жэгдэ болгогдонхой, шалгелтадэ ороно.

— Шанарайгаар гэһэн хадаал хубүүднай үгэдее хүрэнгүй яахаб... Худэлмэриинтгее хэмжээн тухай сэбботниготой удэр бодожо үзэдэгбди. Хэһэн, барилганаа, саашанхи зорилгонуудаа зүбшэдэгбди. Ехэ хубилалта үйлэдбэридэмнай болохо юм. Байрын гэрнүүдэй хананууде бүтээдэг һаа, удангүй энэ худэлмэрэе нүтөө цехтэ дамжуулхамнай. Өөһэ-лэйбди. Комбинадай ажалша коллективэй соведэй гэшүүн юм. Ажалдаашье, ниитын хэрэгтэшье бүлтанһаа үлүүтээр һаналаа табижа ябадаг гэ.

Түмэр түдэгши ханхинаан, аяар дээрэ арайл онохо харахаар гэхээр тодхогдоһон кранай шүүмар гүйдэл, түмэр-бетон хабтагайнууде шудхажа, сум түхэлдэнь оруулдаг оньһон машинын хүнхиненэ—эдэ бүгэдые хаража, сонсожо байхада, амаргүйхэн байдал даа гэжэ тобшолхоор. Электро-гагнууршан Г. С. Ивэнов, бетонщигууд В. Н. Жигжитов, Б. Д. Очиров үгаа яаралтайнууд, хөөрэлдэхэшье сүлөө зэбдагүй, Малгайгаал абажа, магнайнгаа хулһэ аршажа урдинэ ха. Уданшьегүй түгэсхэжэ байһан гэрэйнь хана сэмсэгэр жэгдэ болгогдонхой, шалгелтадэ ороно.

— Шанарайгаар гэһэн хадаал хубүүднай үгэдее хүрэнгүй яахаб... Худэлмэриинтгее хэмжээн тухай сэбботниготой удэр бодожо үзэдэгбди. Хэһэн, барилганаа, саашанхи зорилгонуудаа зүбшэдэгбди. Ехэ хубилалта үйлэдбэридэмнай болохо юм. Байрын гэрнүүдэй хананууде бүтээдэг һаа, удангүй энэ худэлмэрэе нүтөө цехтэ дамжуулхамнай. Өөһэ-гүүдтэйбди. Ажахын тоосоо-ной хоёрдохи моделиин ёһоор ажалай түлөөһэнэй ниитэ нэгэн фонд байгуулагданхай. Технологическа, ажалай журам һайн. Худэлмэришэдэй зүгһөө юун хэрэгтэйб—уялганнуудаа үгэсэд дүүргэнэ. Мүнөө саашанхинь — эсэсэй дүнгүудые тоолон гаргалга, материальна нүлөө шангадхалга маниһаа — экономическа албанһаа дулдыдаха. Энээн тухай сэбботниготой һүүлээр худэлмэришэдые суглуулжа, багахан хөөрэлдөө хэхэбди,—гэжэ мантай с... ябаһан нэгэдэлэй ажалай ба салин хулһэнэй таһагай начальник З. Р. Остоева хөөрэбэ.

Сэбботниготой удэр түс цехэйхид 64 кубометр түмэр-бетон хабтагайнуудые бүтээн гаргаһаа гадна экономическа хубилалтануд тухай хөөрэлдөөндэ эдэбхитэй хабаадабад. Һанамжа бодомжонууд, шүүмжэлхы ажаглалтануд олон байгаа.

Г. ДАШЕЕВА,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кранощщица В. А. Огаренко, шудхагша В. Н. Жигжитов.

В. ГАРМАЕВАЙ фото.

ДЭЭЖЭЛТЭЙ ХАБААДАБА

«50 лет Октября» совхозойхид 720 килограмм һү һаагаа, 500 тонно наг шэбхэ нүгэ сабшалан дээрэ гаргаа, 1,5 модо посоод барижа, гүрэнэй жасада 1500 түхэриг орууллан байна.

Районой ажалшад табан жилэй жасада 25 450 түхэриг эльгээгээ.

Д. ИВАЙЛОВСКИЙ,
КПСС-эй Хэжэнгын райкомой секретарь.

ЛУУР ЭНХЫЕ ЭМГААЛГАДА

... коммунис субботникэй ... районой ... болгосон тухэлтэй ... худэлмэришэд В. И. ... 119 жэ-... Байгалай районой ажалшадай ... коммунистнуудай ... 2 бульдозер, 1 ... 3 трактор зана-... ... нэгэ. Бухы-... тухэриг ажал ... Хойто Бай-... ажалшадай ... ажасада 9 ... эльгээхэ гэ-... ... болгоо бэлэй.

... районой ... предприятинуу-... барилгын эмхи-... замай станци, ... худэлмэришэд ... геологууд, за-... ... Найхан ... олоороо Найшаан ... коммунис субботниготой ... шанга бэлэдхэ-... 2 метр тонхо ... эгээл Найн үрэ ... зорилготойгоо ... түлэрэлгэнүүдэ ... материал сум бэ-... юм.

... барилгашад энэ ... Таксимо—... электрижүүлгэ-... гол хүсэгэ ... гэрнүүдые, ... байшанууд ... вокзалнуудые ... бухыдее коммунистнуудай ... 7 мянган ... барилгашад хе-... 122 мянган тухэриг ... 1300 худэлмэри-шэд үйлэсэ, талмайнуудые сэбэрлэжэ болбосон тухэлтэй болгохо худэлмэридэ хабаадаа. Трестын коллектив Хойто Байгалай районой ажалшадай эльүүр энхые хамгаалха жасада 47 мянган түхэриг эльгээбэ.

«БАМтоннельстрой» управленийн коллектив энэ үдэр Хойто Муяын 15 километр ута тоннель барихе худэлмэрээ үргэлжэлүүлээ. Мүн Хойто Муяын хаданнуудай дундуур баригдажа байна 56 километр түмэр харгы дээрэ 3 километр тоннель барилсаба. Коммунис субботниготой үдэр проходчигууд 76 мянган тухэриг барилга хэжэ, дурсагдагша жасада 29 мянган түхэриг дамжуулза.

Северобайкальскын түмэр замай отделениин худэлмэришэд субботниготой эхилхэнэ холо урид хүндэ ашаатай локомотивуудые олоор ябуулжа, БАМ-ай барилгада, арадай ажахыда хэрэгтэй ашаа ехээр зөөнэн байха юм. Ажалай һайндэрэй үдэр Ленэ—Восточнэя станциһаа Северобайкальск станци хүрэтэр 3500 тонно ашаа тээнэн хөөр поезд ерэбэ. Түмэр замшад 26 мянган тухэриг ажал худэлмэри хэ. Районой хүгжэлтын жасада 9 мянган түхэриг орууллаа.

Бухыдее районой 36 мянган ажалшад коммунис субботнигото гараһан байна. 290 мянган тухэриг ажал хэ.

Һүргуулиннуудай һүрагшад—6000 үхибүүд хабаадалсажа, үйлсэ, талмайнуудые, стадионуудые сэбэрлэнэн байна. Северобайкальск хотые, Нижнеангарск, Шэнэ Уоян, Северомуйск, Тоннельный болон бусад поселогуудые болбосон тухэлтэй болгоо.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ҮГЭДӨӨ ХҮРӨӨ

— Заводнай хуушанай, үнинэй гэжэ мэдэгдэжэ. Тиимэһээ субботниготой удэр 2-дохи пеэшэнээ һайнаар зэһабарилаабди. Оньһон түхеэрэлгэнүүд, механизмууд гуримдаа орууллагдаа. Шэл үйлэдбэрилхэдэ хэрэгтэй түүхэй эд, материалнуд ажалай газарта саг соогоо асарагдаһан байна,—гэжэ Улаан-Удын шэлэй заводой ажалай ба салин хулһэнэй таһагай начальник Л. С. Колодина хөөрэбэ.

Зарим цехүүдтэ жэжэ зэһабарилга хэхэ, үйлэдбэрээ гуримтай болгохо зорилгын табигдахада, бухы худэлмэришэдэй хохадһаа олониинь эндэ хабаадуулагдаа юм. Бэшэниинь гол худэлмэридээ ажаллаа.

Транспортна цехэйхид машинануудаа хабарай техническэ харалгада бэлдээ. Шэл ябталан бүридхэдэг хайрсагууд бүхэлэгдөө, зэһабарилгадаа.

Автоматическа гуримаар худэлдэг зарим албануудай худэлмэри гуримшуулхаар хэмжээнүүд абтаһан байна. Онсолбол, дулаанай соргонуудые тодхолго үргэлжэлөө, АТС-эй худэлмэридэ анхарагдаа юм.

Мастер Любовь Ивановна Лапичай хүтэлбэрилдэг 4-дэхи хөлөөнэйхид ажалай эгээл үндэр үрэ бүтээсэ түйлаха байнаа субботниготой үдэр бодожо үзэдэгбди. Хэһэн, барилганаа, саашанхи зорилгонуудаа зүбшэдэгбди. Ехэ хубилалта үйлэдбэридэмнай болохо юм. Байрын гэрнүүдэй хананууде бүтээдэг һаа, удангүй энэ худэлмэрээ нүтөө цехтэ дамжуулхамнай. Өөһэ-дэ түрэл предприятидаа ерэ-һэниинь һайшаалтай. Эдэнэй ороолдолго шадабари үлүү байгаагүй. Жэшээлбэл, дээдэ гарай мэргэжэлтэн байһан Василий Петрович Садовников ерэжэ, хуушанайнгаа станогой дэргэдэ зогсоо һэн. Ажалай ветерануд соо'оо шэл отолгошод С. Д. Григорьева, Е. Н. Барсов, худэлмэришэн Л. М. Разеншток гэгшэд бусадта багаханшье ахигдангүй ажаллабад.

5 мянган тухэриг продукци заводойхид үйлэдбэрилэн гаргаба.

Н. ХАЗУЕВ.

АГУУЕХЭ ҮҮСХЭЛЭЙ УРЯАГААР

Энэ долоон хоногой туршада манай интернат һүргуулиин һүрагшад, багшанар, техническэ худэлмэрилэгшэд коммунис субботниготой тоосоогоор горитой худэлмэри хэһэн байна. Бага классуудай хүбүүд, басагад һүргуулиингаа байшан соо ажаллахадаа, кабинедүүдэйнгээ, коридорой шала, партануудаа угаагаа. Гадна һүргуулиингаа хашаа соохие ариг сэбэр болотор хамаа, арилгаа. Ехэ классуудайхид сонхонуудай шэл ялайтар угааһан, кабинедүүдээ сагаадалсаһан, будалсаһан юм. Газаагуур хашаа, хорёогой эбдэрнэн, хухарһан хабтагай аха классуудай хүбүүд зэһабарилжа, басагад хашаа, хорёогоо сагаадаа. Үхибүүдтэй сугтаа бухы багшанар ажаллаа. Тиихэдэ техническэ худэлмэрилэгшэд, тогоошод худэлмэриингее газарнуудые сэбэрлэһэн юм.

Москва—Сортировочная станциин худэлмэрилэгшэдэй эгээл түрүүлэн коммунис субботник үнгэргэхэ гэһэн агууехэ үүсхэлһээ хойшо 70 жэл үнгэрбэ. Агууехэ үүсхэл, тэрэнэй удха шанар тухай багшанар һүрагшадта һонирхомоор хөөрэжэ үгөө юм.

Ж. САНЖИЕВ,
1-дэхи интернат
...лгуулиин директор.

ОЮУТАДАЙ ХУБИТА

Шэнэ гостиница барилгада манай институдай бухы факультедүүдэй студентнэр апрелин 1-нээ хойшо хабаадана. Тиин тэндээ июнийн нэгэн болотор худэлжэ байха.

Субботниготой удэр институдайнгаа һүралсалай корпусой, хамтын байрануудайнгаа газаагуурхие арилгаба, сэбэрлэбэ.

Силикатна хирпичэн заводто манай 50 студент ажаллаа юм. Гадна түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй заводто гүшаад хүн ошожо, субботнигото хабаадалсаа.

«Спартак» стадион дээрэ манай хүбүүд басагад энэ удэр мүн лэ худэлнэн байна.

Элдэб газарта нигэжэ хамта дээрээ 4000 шахуу студентнэр, багшанар коммунис субботнигото эдэбхи ехэтэйгээр хабаадалсажа, олоһон бухы мүнгээ табан жилэй жасада орууллаа.

А. ХАНДАРХАЕВ,
Буряадай багшанарай институдай комсомолой комитедэй секретарь.

Цыремпил Ранжуровай түрэһөөр 105 жилэй ойдо

НАГАСА ТУХАЙГАА ДУРСАЛГА

Буряадай түрүүшын революционернүүдэй нэгэн Цыремпил Цыремпилович Ранжуровай түрэһөөр 105 жилэй ой байгша оной апрелиин 24-дэ гүйсэхэнь.

Энээнтэй дашарамдуулан журналист Эрдэни Бальжинимаев Д. Д. Дагбаевагтай һаяхан уулзажа хөөрэлдэһэн байна.

Дулма Дашиевна Дагбаева Ц. Ц. Ранжуровай эзэ басаган болоно. Буряадаараа дала наһатай; сарюун хүнгэн энэ хүгшэн мүнөө Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг юм. Дулма Дашиевна бухы наһаараа Шара гол нютагтаа, Ранжуровай, нагасынгаа нэрэмжэтэ колхоздо худэлһэн байна. Юушье хэхэдээ — эхин һүргуулиин багша, бухгалтерай ажал гү, али худөөгэй наймаалагша, колхозой хонишон ябахадаа — тунхаряагүй, урагшаа һанаатайгаар дабшажа гараа. Һүүлэй юһэн жэлэй турша соо Монголой Арадай Республикын газар дээрэ колхозой эбэртэ бодо мал шахан таргалуулха, бэлшээхэ ажал хэ.

Цыремпил Ранжуров долоон аха, эгэшэ, дүүнэрэй нэгэн байгаа. Дулма Дашиевна нимэ нэрэнүүдые хэлэжэ үгэбэ (эгэл ахаһаань эхилээд тоолгодоно): Радна, Лыкшет, Мария, Намид, Буда (Будуунай), Цыремпил (Баданга), Думба.

Дүрбэн хүбүүн, гурбан басаган, өөрөө Дулма Дашиевна Намидай басаган болоно. «Будуунай», «Баданга» гээшэ Будынь. Цыремпилэй хоёрдохи нэрэнүүд юм. Намид Цыремпиловна Ранжурова дүү хүбүүн Цыремпил тухайгаа гэртээ хөөрэжэл нүүдаг һааб даа. Тэрэ хөөрөөнь Дулма басаганиинь сэдьхэлдээ бүхөөр хадуужа абаһан байна. Мүнөө Д. Д. Дагбаевагай дурдалга дурадхагдана. Тиихэдээ хөөрөөн Намид Цыремпиловнагай нюурһаа үгэнэ.

ЭГЭШЫНЬ ХӨӨРӨӨНЬӨӨ

САГААН-ШУЛУУТА гээшэ хойто зүг тээнээ хоёр Хүхэд хатан эжы уула түшэлгэтэй, урдуураа урдаһан Сүхө мүрэнөөр Ород Монгол хоёр гүрэнэй хилэ хэһэн, һайхан нютаг юм. Зүүн тээнь Хүрты хаан гэжэ тахилгатай хада һахюул шэнги оршохо. Ород хоёр тосхонөй тэг дундахи багаган энэ буряад тосхондо 1884 оной апрелиин 24-дэ минин дүү хүбүүн Цыремпил түрэһэн юм. Энэмнай ерэздүйн хубисхалша байһан байгаа.

Баарма Бадангамнй багадаа ехэл тоомгүй, шүүдэгэй һэргэлэн, хэсүү хүн байгаа даа. Тосхонойнгоо хүүхэдые бултыень дахуулаад лэ, хада уула, модо шэрэнгээр шугы шэбэрээр махадаг һэн. Мөлөор һэлмэ, буу хээд лэ, дай хэжэл наададаг байгаа. Нүхэдөө зонхилдог, удамаршань ябадаг һэн. «Хүүхэдыемнай дахуулаад холо ошоно, энэ Бадангаяа татажа абагты» гэжэ үхибүүдээ үмөөрһэн зарим түрэлхид эжы, абадамнай хэлэхэ. Абамнай заримдаа хүбүүгээ таһа сохихо. Тиихэдэнь би дүүгээ ехэл хайрладаг, үмөөрдэг байгааб.

Баданга ехэ болоходоо, Будуунай ахайнгаа, мүн мининнгээ үбһэ сабшалсадаг болобо. «Манайхи юун гэһэн бага сабшалангай газартайбибди. Бултадаа адли газар сабшаад, адлихан үбһэ абаха эзэрэтэйбди. Нимэ засаг байха ёногүй» гэжэ Баданга хэлэдэг һэн. Тиихэдэнь «эзэдэй урда орохогүйш, үлүү юумэ бү шууяа гарга» гэжэ Будуунай аха хоридог байгаа.

Заа үбһэ абадаг тула манайхин, Будуунай дүүгэйхимни, үбэлөө үнгэргэхэеэ малаараа Монгол ошодог бэлэйбди. Харгам-Тохой гэжэ нугада байрладаг һэмди. Буда үбһээ өөхэ, малаа харуулха, газаагуурхи ажалаа хэхэ. Харин би хада уула, нуга газараараа малаа адуулхаб. Тингэжэл амидардаг байгаабди.

Абамнай Бадангадаа монгол ном үзүүлхэ гэжэ ехэтэ хүсэдэг һэн ха. Нэгэтэ нимэ юумэ болобо гээшэ: аба хүбүүгээ хазаар мориндоо һундалдуулаад, Сүхэ голой Палаан гэжэ олтирогто ошобо. Тэндэ ажаһуудаг хүдөөгэй ламада хүбүүгээ абаашахань ха. Ламын газаа ерэзд, мориннөо буухадань, Баданга байхагүй. Тэрэнь олтирог хүрэхэеэ ябахадаа, һэмээхэнээ гэдэргээ ходоржо, мориннөо буугаад, гэртээ ябаһаар гүйжэ ябашаһан байгаа. Лама болохо дурагүйгөө тингэжэ мэдүүлһэн юм. Уданшьегүй Цыремпилород ном үзэдэг болобо. Щербаков гэжэород багша заадаг һэн. Тиихэдэ үедэ манайхин үгытэй бүлэ һэмди. Амаршалтын үдэр Баданга гамнай гэртээ ерэнгүй. Шара голойород айлнуудай хони харуулаалдаг байгаа. Айлнуудынь нэгэ — нэгэ бухааанха хилээмэ үгэхэ. Энэ мэтээр үлэ хоолюо залгажа, номоо үзөөд ябаха. Шара голойнгоо һүргуули дүүргээд, Тамир һууринда ошожо һураба. Тамирай һүргуули дүүргэнгүй, сэрэгэй албанда мордоо бэлэй.

Баданга сэрэгтэ татагдахаһаа урид һамга абаа һэн. Бадангын бүлэ — һамган хүбүүн хоёрынь Будуунай аха, бидэнтэйгээ сугтаа байха. Буда хүбүүнинь заахан даа. Бадмацу бэри гэрэйнгээ ажал хингээд, эдээ хоолоо бидэндэ бэлдээд байдаг һэн.

Үнэн нэрэнь Бадмацу. Бидэнь, булэнь нэрлэхэдээ, Баян-баабай гэдэг һэмди. Тэрэ нэрээрээ мордотороо нэршээ бэлэй. Цыремпилэй арба гаран жилдэ хэһээлтэ амсаад бусахада. Буда хүбүүнинь эды эзэрэ наһатай болонхой, туһада ороод байгаа. Будуунай абгань лэ ехэ туһалаа юм.

Манай эхэ, эсэгэ үгытэй болотороо гурбан хүбүүгээ сэрэгэй албанда тухеэржэ ябуулба. Түрүүн Радна Лыкшет хоёр ахамни, тингээд Цыремпил дүү хүбүүмни албанда мордоо. Будуунай дүүмни албанда ошоогүй. Мария эгэшэмнай үни хада хадамда гаража. Алтай ошюнхой байгаа. Бишье хадамда гаранхай һэм. Одхон басаган Думбамнай ехэ боложо, туһада ороо һааб даа.

Манай эсэгэ хасаг хүн байһан тула гурбан хүбүүгээ тус тустань морёор, мориной тоногоор, һэлмэ, буу, хубсаһа, шинелеэр түгэс хангажа, тухеэржэ ябуулһан байна. Тиигэхын тула малаа, зөөри хогшолоо һайса худалдаһан юм. Ехэ аха Раднын сэрэгэй албанһаа табигдажа, гэртээ ерэхэдэ, аба наалогоо түлэжэ шадахагүй, гурэндэ үритай болоод байгаа. Радна ерэ ерэ-һээр Будуунай дүүтэйгээ хамта Барчигар гэжэ хадада модо унагаажа, хахалжа хабтагай болгоод, Шара голойнгоо кооперативта худалдажа, үриһөө гарасалдаа һэн. Радна Лыкшет хоёр ахамни бэе муутайшаг болонхой албанһаа бусажа ерээд, хэнниньшье ехэ наһа эдлэжэ шадаагүй бэлэй.

Хүгты хаан гэжэ тахилгатай хада. Нютагай буряадуд тэндэ сугларжа найрлаха, мүргэл хэхэ, Манай эжы Баданган түрмэдэ һуурһан жэлнүүдтэ, хүбүүнэйнгээ амиды мэндэ ябахын тулада ехэл мүргэл хэдэг байгаа. Жэл бүхэндэ тарган хони гаргаад, төөлэйень абаашажа, Хүгты хаанда үргэдэг, мяхаарнь мүргэлшэдые, найгшалые хүндэлдэг гуримтай һэн.

Түрмэ шороонһоо табигдаһан хойноо, Цыремпил манайда ходо ерэхэ. Хурьяхайдаа ябаһан ябадалаа бултыень хөөрэжэ үгэдэг бэлэй. Манай томошог ябаган шэрэзэымнай тойруулжа хүнүүдые суглуулаад лэ. хубисхалай гол удха шанар тухай хөөрэжэ, заримдаа бүхэли һүниндее һуудаг һэн.

Будуунай Цыремпилэй һайн ахань байгаа, Баданган ханнай түрмэ шороногоор ябахада, Буда хүбүүень, Бадмацу һамгыень хажуудаа хэжэ, туһалжа ябаһан ахань Будуунайл болоно. Цыремпил Ранжуров Совет засагаа түлэг дундаа тогтоолсожо ябаха үедөө. Хяагта хотодо байрлаһан ха юм.

Нэгэтэ Будуунай ахань Цыремпилэйнгээ арба гаратай Буда хүбүүень абаад, Агбаан үеэлэтэеэ хамта Хяагта хото зорижо ошобо. Дүүтэеэ уулзаад нигэжэ хэлэбэ:

— Хоёр айлай—өөрынгөө, шинин гэрэй—ажал хэхэнь намда хүндэ болоод байна. Цыремпил, Шара Голоо, гэртээ буса. Хүдөөдөө ажалаа хээд, амар һуурябди.

— Би мүнөө хүдөө ошохо арга үгыб. Совет засаг тогтоохо хэрэгээ орхихо ёногүйб, — гэжэ Цыремпил дүүнь харюусаа һэн.

Цыремпил Ранжуров ахадаа, үеэлэдээ сай, даалимба бүд бэлэг болгон үгөөд лэ, гэртэнь удэшэжэн байна. Тиинхэдэ дүү хүбүүмни ахатайгаа, үеэлэтэеэ, түрэһэн хүбүүнтэеэ һүүлшынхиеэ хөөрэлдэжэ байнаб гэжэ хааанаһаа мэдэхэ бэлэй?

* * *

Энэ хадаа Цыремпил Ранжуровай эгэшэ Намид Цыремпиловнагай хөөрөөн байгаа гэжэ уншагшадтаа дахин һануулая. Эжынгээ хөөрөө дамжуулһан Дулма Дашиевна Ранжурова-Дагбаевс нагасынгаа түрэлхид, үеэлэ хаяала тухайнь үшөө нигэжэ мэдүүлбэ.

Цыремпил Ранжуровай Буда хүбүүн Будуунай абгынгаа ашаар һайн гэр айл боложо түбхинэһэн түүхэтэй. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ Буда Цыремпилович Ранжуров Сагаан-Шулуутадаа колхозой түрүүлэгшэ ябаа. Тэрэ 80 наһа хүрэжэ Улаан-Үдэ хотодо наһа барахан байна.

Будын хүбүүн Валерий (Дамба) эсэгээ үргэжэ хойнонь гараад, тэрэл гэрынь ээлжэ мүнөө ажаһууна. Хубисхалынь аша хүбүүн Валерий Будаевич Ранжуров барилгашаар хүдэлдэг юм. «Наһанайнь хани нүхэр Мария Будгуровна Ранжурова багша мэргэжэлтэй. Альбина басаганиинь Хяагтын медучилищида нурана. Цыремпил хүбүүниинь 9-дэхи классай һурагша юм.

Тарбагатайн районой Зверосовхоз гэжэ тосхондо Эрдэни Будаевич Ранжуровай гэр бүлэ ажаһуудаг. Эрдэни Будаевичай наһа барахаар табан жэл болошобо. Энэ хадаа Ранжуров Будын (Будуунайн) хүбүүн болоно. Эрдэни Будаевичай хани нүхэр Дарима Ринчиновна тэндээ һүргуулида багшалдаг. Арюухан гэжэ басаганиинь бөөн багша юм. Үшөө Цыремпил Чингис гэжэ хөөр хүбүүд байха.

Дулма Дашиевна Дагбаева өөрөө болоно. Хани нүхэрынь —Очир Чагдурович Дагбаев. Тэдэнэр дүрбэн үхибүүтэй. Вера Очировна Улаан-Үдын онкологическа больницада врачаар хүдэлнэ. Олег хүбүүниинь «Теплоприбор» заводой худэлмэришэн. Түмэржаб Баяр хөөр Сагаан-Шулуутадаа трактурист, агроном мэргэжэлтэйнүүд.

Хубисхалша Ранжуровай үбгэ эсэгэнь Жигжид гэжэ нэрэтэй байгаа. Жигжидтэй гурбан үхибүүтэй ха: Цыремпил, Бумбэ, Дыжид. Дээрэ дурсагдагша Агбаан, мүнөө Хүдэри-Сомондо ажаһуудаг Жаб гээд, тэдэнэй үрэ бэнэр Бумбын талаһаа үеэлэнэр болоход. Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоздо түрүүлэгшэр хүдэлжэ байгша Владимир Чимитович Балсанов тэрэл угай таһардаһан. Дыжыдэй талаһаа Лумбэнцыреновтэн гэжэ хэдэн олон булэ айл Сагаан-Шулуутада ажаһуудаг. Технологическа институдта хүдэлдэг профессор Базар Бальжинимаевич Ранжуров баһал үеэлэ хаяала болоно.

Цыремпил Ранжуровай үрэ һадаһад, үеэлэ хаяалангуудынь суута үбгэ эсэгынгээ, нагасынгаа нэрэ нэрлүүлжэ ябахаһаа гадна, тэрэнэй хубисхалай хэрэгые хубилгаһ шэнэдхэлгын үедэ шэнэ хүгэйсөөр бэелүүлжэ, үргэлжэлүүлжэ ябанад ха юм! Энэ хэды һайхан бэ!

Э. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

Социалис оронуудаар

БУДАПЕШТ. Общество саашадань хүгжөөхэ, демократическа ёһоной социализм байгуулха гээшэ Венгриин Социалис худэлмэришэнэй партиин зорилго болоно. Политическэ дүй дүршэлдее, 1947 онһоо хойшо хугасаада туйлагдаһан ниитын дүнгүүдтэ ВСРП түшэглэдэг. Венгриин хэблэлдэ толилогдоһон партиин ябуулганнуудай богони болзорой программа соо энээн тухай хэлэгдэнэ. «Ерэздүйн, дэбжэлтын, демократиин, социализмын түлөө. ВСРП ямар зорилго урдаа табинаб?» гэжэ нэрлэгдэһэн программань венгер комм

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ һОНИН

СЭЛЭНГЭҺЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

ҺУУРИНУУДЫЕ ҺЭРГЭЭН ХҮГЖӨӨХЭЕ...

Һүтэй ба Ягодное нютагуудта бага һууринуудые һэргээн хүгжөөхэ асуудалаар Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совед-эй үдэрнүүд үнгэргэгдэбэ. Эдэ үдэрнүүдтэ хабаадахаяа манай республикын дээдэ зургааануудай хүтэлбэрилэгшэд, нишээ ерэһэн байна. Нютагай һайндэрнүүд эндэ үнгэргэгдөө. Республикын хүтэлбэрилэгшэд һүтэйн соёлой байшанда, ажалай газарнуудта, үйлсэнүүдтэ хүдөөгэй хүн зонтой уулзажа, захяанууд-ыень шагнаһан, ажалайнь ябасаар һонирхоһон байна. Шиндхэгдэгүй асуудалнууд тухай хүдөөдэ ажаһуугшад республикаһаа ерэһэн түлөөлэгшэдтэ хэлэжэ үгэбэ. Һүтэй т о с х о н д о Гүрэнэй республикын спортын комитедэй түлөөлэгшэд һонирхолтой уулзалга үнгэргэһэн байна. Тус комитедэй түрүүлэгшэ Г. Манжуев, улаасхоорондын спортын мастер, тренер М. Цыдыпов, БГПИ-гэй бэе тамир хүмүжүүллын факультедэй багша, педагогикын эрдэмэй кандидат А. Стрельников, шатараар республикын чемпион И. Брылев гэгшэд хүдөөгэй спортын хүгжэлтэ, мүрысөөнүүдтэ яажа хабаадаһан тухай, физкультура ба спортын хүдэлөөнэй урда ямар зорилгонуудай табигдажа байһан тухай клуб соо сугларагшадта хөөрэжэ үгэбэ. Тренер Стрельниковэй хүтэлбэри доро бэеэ һоридог боксёрнууд харалгамүрысөө эмхидхээ. И. Брылев хүдөөгэй шатаршадтай шатарай арбан хоёр хюлгэ дээрэ.нэгэ доро мүрысөө үнгэргөө. Хүдөөгэй спортсменүүд мэдээжэ спортсменүүдтэй волейболоор мүрысөө үнгэргэжэ, шанга тулалдаанда илажа гараба. Иимэ уулзалганууд алишье таледга түһатай гэжэ эндэ хабаадагшад бултадаа тэмдэглэнэ. Соёлой байшан соо Буряадай хүдөө ажахын институдай «Алтан булаг» гэжэ ансамбль хатар, дуунуудаа дэлгэжэ, хүдөөгэйхидэй зүрхэ сэдьхэл ханааба.

Ягодное нютагта мүн лэ иимэрхүү хэмжээнүүд ябуулагдаа. Улаан-Удын соёл-гэгээрэлэй училищийн агитбригада, нютагай шэмэшэгүүдэй фольклорно ансамбль ба дунда һүргүдийн һурагшад концерт наада харуулаа.

ГИПНОТИЗЭРОЙ БЭЛЭГ

«Шахтёр» гэжэ соёлой байшан соо артист Олег Рыбаковой харуулһан гипнозой удэшэ үнгэрбэ. «Бэлэг» гэжэ нэрэтэй номерынь хүн зондо ехэтэ һайшаагдаа. Эндэ 12-һоо 25 хүрэтэр һаһатайшуул хабаадаха аргатай байгаа. Сценэ дээрэ үригдаһан хүнүүд гипнотизёрой эльбэ жэльбын аргаар унтажа, богонихон саг соо юумэ хадуужа ябахаар айхабтар һонор болодог, тамхи татадаг һаа, эрэ муу заншалаа түргөөр орхидог, һайн, хүхюутэй болодог бэйбэ. Тиимэнэ иимэ бэлэг абаха дуратайшуул угаа олон байжа, үнэ удаан эндэ удэшэ үргэлжэлөө һэн.

С. АЮШЕЕВ.

Зоя Долгоровна Митрикова Түнхэнэй районой Галбай нютагта 25 жэлэй туршада багшаар хүдэлмэрилэ. Тэрэ РСФСР-эй эрдэм һураалсалай отличник юм. Зоя Долгоровнагай гурбан үхибүүд—Дагба, Дарима, Туяна эжынгээ мэргэжэл шэлэжэ, Д. Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институдта һурана.

В. ПЛУТТЫН фото.

ЭЛҮҮР ЭНХЫН ТҮБ

Бэеын элүүр энэ байлгада һаналаа табидаг предприятиода хүдэлмэришэдэй дунда үбшэлхэ үшарнууд үсөөн байдаг гээшэ. Үбшэнһөө һэргылжэ байха зорилготойгоор Улаан-Удын һүнэй комбинадта элүүр энхын түб һаяхана ашаглалгада тушаагдаба.

Комбинадай захиргаанай байшангай доодо дабхарта тус түб түхеэрэгдээ. Энэ хэрэтэ бүхыдее 58 мянган тухэриг гаргашалагдаһан байна. Ажалай һүүлээр һайнаар амарха, эмшэлгэ хэхэ таһалганууд-тай, саунатай юм. Эмшэлгын таһалгада элдэб түхеэрэлгэнүүд тодхоотой. Эндэ зүүгээр эмшэлүүлхэ, массаж, эмнэлгын физкультура хэхэ аргатай. Амаралгын таһаата зохид креслэ, диван, телевизор болон бусед хэрэгсэлнүүд бии.

— Республиканска больницатай хэлсээ баталаабди. Тус хэлсээнэй ёһоор, больницын врачнууд элдэб эмшэлгэ хэдэг байха. Саашадаа Хираанэй шабар асаржа, эмшэлгэ хэхээр хараалнабди,—гэжэ энэ түбэй хүдэлмэрилэгшэ В. Д. Прокудина хөөрэнэ.

Буряадай мебэльно-модо болбосоруулгын, норин сэмбын комбинадуудтай хэлсээ баталаһанай ёһоор, эдэ предприятинуудай профилакториннуудта түхереэн жэлэй туршада тэдэнэр амарха аргатай болоо. Комбинат өөрынгөө автобусоор ажалай һүүлээр худэлмэришэдые абашаха, үглөөгүүр асарха байна.

А. ДАШИДОНДОКОВ.

БЭЛИГЭЭ ХАРУУЛБА

Манай районой экономикын ба соёлой удэрнүүд Загарай һууринда үнгэрбэ. Ерээд артистнар, мэргэжэлтэд Загарай руу ошожо, ажал хэрэгүүд тухайгаа хөөрөө, концерт наада дэлгээ. Зырянск нютагай гурбан дуушадай дуулаһан дуунууд, районой соёлой байшангай ансамблиин сог залитай хатарнууд загарайнхидта ехэ һайшаагдаа юм.

Концертын программые уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Бүхэсоюзна II фестивалиин лауреат Николай Богданов, балетмейстер Анна Селецкая, хормейстер Валентина Богданова гэгшэд бэлдээ.

С. АТУТОВ.

Прибайкалиин район.

АГААРТА — ҺУРАГШАД

Багдарин тосхоной хоёр һүргуулинуудай ба Северный гэжэ нютагай дунда һүргуулинин 8—10-дахи классуудай арбан дүрбэн һурагшад. Багдаринай авиаотделениин дүрбэн парашютистнар «АН-2» гэжэ самолёдоор агаарта дэгдээд, парашюдаар һүрэбэ. Хагсуу һалхитай, үүлэтэй, хүйтэн үдэр байгаа. Гэбэшье эдэнэр бултадаа һайнаар газарта хүрэжэ, хүн бүхэн үшөө гурба дахин һүрэлгээ дабтаба. Эдэнэрэй тоодо эрэлхэг гурбан басагад — Елена Щебенькова, Ирина Гринцкая, Наталья Бронникова гэгшэд оролсоо.

А. ЦЫРЕНОВ.

Баунтын район.

УЛААН-ҮДЭМ ҺАЙХАН ДАА!

Үүрэгэй дунда һүргуулиин 5-дахи классай һурагшад багша Г. Д. Моруковагай хүтэлбэри доро намартаа түрэл ажахыдаа ехэ туһа хүргэнэн юм. Эдэнэр куузику ехэ ороддосотойгоор суглуулаа. Энэзнэйнь урманда үхибүүд Улаан-Удэ ошохо түлөөһэгүй путевкоор шагнагдаа бэлэй. Һурагшад, багшанар һаяхан Улаан-Удеер сэнгэжэ ерэбэ. Эдэнэр Буряадай оперо ба баледэй театр соо оперо шагнаа, этнографиин, уран зураг ба байгаалиин музейнүүдтэй танилсаа, шэлэй заводой худэлмэришэдэй ажал һонирхон хараа юм.

Г. РИНЧИНО.

Баргажанай район.

СОЁЛОЙ АСУУДАЛНУУД

Зэдын комбинадай Соёлой ордон соо «Шэнэ социально-экономическа байдалда соёл болбосоролые Захааминай район соо хүгжөөхэ тухай» гэһэн темэтэй наадан-һанамжа андалдаан табан удэрэй туршада үнгэрбэ. «Десантник» гэжэ үхибүүдэй клубые хүтэлбэрилдэг О. И. Раднаев: «Саашадаа иимээр худэлжэ, ажаһуужа болохогүй», гэжэ хэлэхэдээ, наадада хабаадагшадай бултанайнь һанамжа, хэлэһэн байна. Республиким эрдэмэй-методическа түбэй директорэй орлогшо М. М. Банщиков, республиким соёлой министрэй орлогшо В. С. Седунов, республиким профсоюзуудай соёлой байшангай директорэй орлогшо Е. И. Трунов, социологууд Л. В. Бадмаева ба С. Б. Фионов, дээдэ һүргуулинуудай багшанар эндэ эдэбхитэйгээр хабаадаа. Дунда һүргуулиин һурагшадһаа эхилээд хүтэлбэрилэгшэд хүрэтэр эндэ сугларжа, «Политика», «К л у б», «Гэгээрэл», «Хүтэлбэрилэгшэд», «Худөө нютагай шинидхэгдээгүй асуудалнууд», «Залуушуул», «Интеллигенци» гэхэ мэтэ бүлэгүүдтэ хубааржа, шэнжэлэл, шүүмжэлэл хэбэ, һанамжа, дурадхалнуудаараа андалдаба. Эндэ зохёохы интеллигенцидэ ехэ үүргэ даалгагдана. Соёлой гуламтануудые өөһэдөө өөһэдынгөө мүнгэ зөөреэр хангадаг гуримда оруулха хэрэгтэй гэжэ наадада хабаадагшадай өөрөөхинь хэлээ.

Тус наадада хабаадагшад «Захааминай районой соёлой гуламтануудай хоорондохи харилсаан» гэһэн проект зохёожо, олониитын һанамжа, дурадхалнуудые дээдэ зургааануудта дуулгажа, байдал эрид хубилгаха һанаатай.

Л. МАТЮШЕВСКАЯ.

МВД-гэй МЭДЭЭСЭЛ

1989 оной 1 кварталай туршада республика соо 2755 гэмтэ ябуулга хэгдэбэ. Тэрэ тоодо, хүниие алаһан гү, али алаха һэдэлгэ гаргаһан, 33, хүнэй бэе хүндөөр зорюута гэмтээһэн 145, эхэнэрнүүдые хүсөөр эдлэһэн 33, хүсөөр тоноһон 117, гүрэнэй болон ниитын зөөри хулгайлһан 176, хубиин зөөри хулгайлһан 627, хулигаантаһан 230, экономико, ажахын талаар 457 гэмтэ ябуулга гаргаагдаа. Наркотическа бодосууд 82 дахин, архи нэрэлгэ 4 дахин элирүүлэгдээ.

Һогтуугаар 784 гэмтэ ябуулга хэгдэһэн байна.

Март һарын хоёрдохи хахадта хэгдэһэн зарим гэмтэ ябуулганууд гэбэл, иимэ. Мартын 14-дэ Улаан-Удын Векринай нэрэмжэтэ үйлсэдэ удэшын сагта нэгэ хүн тэрээгүүр ябаһан эхэнэрһээ халтар хара үнэгэн малгайень буляажа абаа. Агропромой түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй заводой худэлмэришэн Т. архиин халуугаар энэ ябадал гаргаһан байба. Тэрэ баригдаа.

Энэл үдэр Хойто-Байгалай районой Перевал посёлогто Холоднинска партиин худэлмэришэн өөрынгөө гэртэ хоёр аматай буугаар тэрэл партидa худэлдэг үрэмдэгшые буудажа алаад, тэрэниие бариха гэхэдэнь, сохом элирүүлэгдээгүй түхеэрэлгээр өөрыгөө тэһэлжэ, байра дээрээ наһа бараа.

Мартын 14-дэ 16 час 10 минутада Хандагатайн нарин мүртэй түмэр харгын 4-дахи километр дээрэ стрелочницын гэмээр нэгэ локомотив нүгөөдэ локомотивһаа, пассажирска хоёр вагонһоо бүридэһэн составтай мүргэлдэхэдэнь, гэртээ бусажа ябаһан Хандагатайн леспромхозой 10 худэлмэришэд бэеэ гэмтээ. Табан хүн больницада ороо. Хүндөөр гэмтэһэн нэгэн хүн больницада ороод, наһа бараа. Энэ ушараар мүрдэлгэ хэгдэнэ.

Мартын 18-да Шэнэ-Бэрээнэй «Сибиряк» магазинай дэрэгэдэ гурбан хүн эрхэтэн Г. гэгшые сохёод, 40 түхэригыень буляажа абаа. Бэдэрэлгэ хэнэнэй эсэстэ 174-дэхи ПМК-гай шулуушан Б. болон Шэнэ-Бэрээнэй гол заводой ЖКО-гой слесарь-сантехник К. гэгшэд баригдаба. Хоюулаа урдань сүүдлэгдэнэн байба.

Мартын 18-да Гусиноозёрскын больницада хүндэ байдалда ороһон К. гэгшэ асарагдаа һэн. Хамтын байра соо наншалдаанай болоходо, саг зуура ажалгүй ябаһан П. тэрэниие хүзүү руунь хутагаар хадхаһан байгаа.

Энэл үдэр Сэлэндүүмэдэ архидалгын үедэ хэрүүл гараад, РМЗ-гэй электрослесарь В. гэгшэ хамжажа һуурһан эхэнэрээ сээжынь зүүн хажуу руу хутагаар хадхаа. Тэрэ баригдаа.

Мартын 20-до мелькомбинадай посёлогой архиин магазинай хажууда нэгэ бүлэг зон Ч. гэгшын хоёр шэл улаан архииень буляагаа. Энээнэй түлөө худэлдэггүй хоёр хүн баригдаба.

Мартын 19-дэ танигдаагүй гурбан хүн Улаан-Удэдэ Ивановой нэрэмжэтэ үйлсэдэ ажаһуудаг С. гэгшын гэртэ ороод, эзэниие сохёод, 4 шэл архи, нэхы арһан дэгэл, малгай, 110 түхэриг мүнгэ буляагаа. Энэ ябуулгын түлөө прибор бүтээлгын нэгэдэлэй худэлмэришэн Т. болон хаанашье худэлдэггүй П. гэгшэд эрхэзэ хаһагдаба.

Мартын 22-то Сотниково һууринда Луговой үйлсөөр оршодог гэр соо архидалга болоод, «Пригородный» совхозой худэлмэришэн Д. эрхэтэн Г. гэгшын бэе хүндөөр гэмтээгээ.

Мартын 23-да 1 час 40 минутада Ленинэй гудамжыень нэгэ байра соо Ш. гэгшэ эхэнэр тэрэл гэр соо ажаһуудаг М. гэгшые, һогтуугаар хэрэлдээд, хутагаар хадхаа.

Энэл һүниндее 4 час 30 минутада Железнодорожно ОВД-дэ нэгэ эхэнэр хандаба. Юуб гэхэдэ, һүниин 2 сагта форточкыень тэнэ сохёод, нэгэ эрэ хүн гэртэнь ороо, тэрэниие хүсөөр эдлэбэ. Бэдэрэлгэ өргдэжэ, гэмтэн баригдаа.

Мартын 23-да Селенгинск посёлогой ОВД-дэ М. гэгшэ хандахадаа, энэ удэшэндее таниигдаагүй нэгэ эрэ хүн тэрэниие сохёод. часы, малгайень буляагаа гэжэ дуулгаба. Гэмтэн баригдаад, буляаһан хэрэгсэлнүүдынь тэрээнһээ абтаба.

Мартын 25-да Бэшүүрэй районой Потанино һууринда химлесхозой мэдэлэй газар дээрэ олоной хабаадалгатай наншалдаан боложо, химлесхозой мастер Б. хутагаар хадхуулжа, алуулаа, худэлмэришэн Г. гэгшэ шархагаа. Энэ ушараар мүрдэлгэ хэгдэнэ.

Мартын 26-най үдэр Зэдын районой Тохой һууринда Оборой совхозой худэлмэришэн Ю. һогтуугаар һамгаяа хадхажа алаа.

Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын пресс-бүлэг.

ХЭН ХААНА ОШОХОБ?

▽ Тарбагатай — Улаан-Удэ гэһэн замаар 50 километрэй зайда хүнгэн атлетикын урилдаагаар заншалта мүрысөөн мүнөөдэр 12 часта Тарбагатай тосхонһоо старт абаха.

▽ Эрэшүүлэй дунда боксоор профсоюзуудай областной соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн удэшын 5 часта Спортын байшан соо нээгдэхэ.

▽ Һүр хэрбалгаар профсоюзуудай областной соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн мүнөөдэр үглөөнэй 10 часта Зүүн Сибириин технологическа институдай хүнгэн атлетикын манеж соо эхилхэ.

▽ ВЛКСМ-эй Улаан-Удын горкомой шанда хүртэхын түлөө спортивна гимнастикаар мүрысөөн республиканска больницын «Медик» гэжэ кооператив соо үглөөнэй 10 часта нээгдэхэ. Хүүгэдэй спортын гурбадахи һүргуулиин һурагшад тэрээндэ хабаадаха юм.

▽ Спортын коллективуудэй дунда волейболоор түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн «Динамо» бүлгэмэй спортын зал соо болохо.

▽ Зунай спортын хаһа сагые нээлгын шанда хүртэхын түлөө спортын талаар зуг шэгээ олохо мүрысөөн үглөөнэй 11 часта захалха юм.

▽ «Тэрэнги» гэжэ шанда хүртэхын түлөө футболоор Улаан-Удэ хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө хабарай мүрысөөн үнгэргэгдэхэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто

Дэлхэйн түрүү үзэл бодолтой хүн зоной хододоо дүтөөр һанажа ябадаг удэрнүүдэй тоодо Владимир Ильич Ленинэй түрэһэн удэр ородог. Агуу Октябриин вождь, Коммунис партиие эмхидхэн байгуулагша Владимир Ильич Ленинэй мүнхэ һүргаал бүмбэрсэг дэлхэйн арадуудай түүхэдэ хэтын хэтэдэ батаар оронхой юм. Манай ороной ажалшад энэ гэрэлтэ һайн үдэрые бурьялма ажалай охин соо үгтахадаа, Агуу багшынгаа заабаринуудые барималаа, өөһэдэйнгөө һуудал байдалые бүри баян дэлгэр болгохо гэжэ ороддоно. Ленин багшын заабаринуудые хүтэлбэри болгон, хубилган шэнэдхэлгые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хараа бодолтойгоор ажаллана.

Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 119-дэхи жэлэй ойдо зорюулагдажа, Москва хотын ажалшадай түлөөлэгшэдэй, КПСС-эй ветерануудай баярай суглаан апрелин 21-дэ Кремлиин Съездүүдэй ордон соо болобо.

Ойн баярай суглаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гай секретарь Медведев элидхэл хэбэ. Нүхэр Медведевэй хэлэн элидхэл «Ленинизм ба хубилган шэнэдхэлгэ: бодото байдалай, зохёон байгуулгын түлөө» гэһэн гаршаг тайгаар газетын мүнөөдэрэй номерто нинтэлэгдэбэ.

Номерой нэгэдэхи хуудаһандэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой зөвсөдэй дээрэһээ бэшэгдэһэн ТАСС-ай материал үгтэнхэй.

Усэгэлдэр республикын олон тоото ажалша коллективүүд коммунис субботнигто эдэбхитэйгээр гаража худэлбэ. Ажалай һайндэрнөө бэшэгдэһэн тэмдэглэлнүүд мүн лэ номерто байха.

СПОРТЛОТО

1989 оной апрелин 16-да үнгэргэгдэһэн 16-дахи тиражай дүнгүудые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо.

45-наа 6-ень тааха спортлото: 1.834609 билет ороо. Зургаан номер (1 карточка) таһаан хүнүүд — 10.000 түхэриг, табан номер (56 карточка) таагшад — 982 түхэриг, дүрбэн номер (2.830 карточка) таһаан хүнүүд — 1 хэриг, гурбан номер (1 карточка) таагшад — 1 абаха байна.

«36-наа 5-ень лото»: 19.628212. Табан номер (1 таагшад — 10.000 бэн номер (42 таһаан хүнүүд — гурбан номер (1 точка) таагшад абаха.

16-дахи тираж дээр, 7-дохиёо рэтэр хабаадаһан биледүүдэр майн 1-нээ 1989 1 болотор түлөө.

Редакт

Р. Б. ГАР

Кино, театрнуудта

ТЕАТР ОПЕРЫ И БАЛЕТА

Отчетный концерт учащихся музыкальной школы № 1— в 12, НОЧЬ УМИРАЕТ С РАССВЕТОМ — в 19-30.

БУРЯТСКИЙ ТЕАТР ДРАМЫ ИМЕНИ Х. НАМСАРАЕВА

Завтра, 24 апреля— концерт лауреатов и дипломантов II республиканского конкурса народного танца — в 19-30. Билеты продаются в кассе филармонии.

РУССКИЙ ТЕАТР ДРАМЫ

НОВЫЕ ПОХОЖДЕНИЯ ЗНАМЕНИТЫХ КОТОВ — в 12, премьера ДОН-ХУАН— в 19-30.

«ДРУЖБА»

ПО ПУТЕВКЕ ЛЕНИНА — в 10, ДОЛГАЯ РАЗЛУКА (2 серии) — в 12, 15, 18-10, 20-40.

«РОДИНА»

ЯН НА БАРЖЕ — в 10, ЛЮБЯТ ТОЛЬКО РАЗ—в 12, 14, 16, 18, 20, 21-50.

«ПРОГРЕСС»

Красный зал — АТЛАНТИК-СИТИ — в 9-30, 11-30, 13-30, 15-30, 17-30, 19-30, 21-30. Зеленый зал — КРАСНЫЙ ГАОЛЯН—в 9-30, 11-20, 13-10, 15, 18-40, 20-30, СВЯЗЬ ЧЕРЕЗ ПИЦЦЕРИЮ — в 16-50, 22-20.

«ЭРДЭМ»

ХОДЖА ИЗ ПЬОРТА—в 9-40, 11-10, 12-40, 14-20. ПУБЛИКАЦИЯ—в 16, 17-50, 19-50, 21-40.

«ОКТЯБРЬ»

ЧУДЕСНЫЙ ЛЕС — в 9-40. ОДИНОЧКА — в 13-10, 16-40, 20, ЕСТУДЭЙ — в 11, 15, 18-10, 21-40.

«АРШАН»

ДАЙ ЛАПУ, ДРУГ — в 17, ИГЛА — в 19 (удл.), 2.1

«ВОСТОК»

ЛОВУШКА ДЛЯ КОШЕК — в 13-30, КОРОТКОЕ ЗАМЫКАНИЕ — в 15, 17, 19, 21.

«БАЙКАЛ»

ДАЙТЕ НАМ МУЗЫКУ 16-30, ЧЕРНЫЙ КОТ 18 30. 20-30.

Видеозал «ЛУЧ» (Никольский)

ГУЛЛИВЕР В СТРАНЕ ЛИЛИПУТОВ — в 11, КРАЙ ЗЕМЛИ — в 12-30, ЛЕГЕНДА ГНЕВЕ — в 14-30, ЛЕГЕНДА ВИ (2 серии) — в 17, ЛА СТЮАРДЕССА.

Видеозал «ОКТЯБРЬ»

КОТ ЛЕОПОЛЬД — в 11, КОНВОЙ — в 17, ПАРУХ (2 серии) — в 19.

ДК «ТЕКСТИЛЬЩИК»

ГОЛОВА ГОРГОНЫ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08. зам. редактора — 2-62-62. отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-34-05, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, п. Кырен—91-7-18, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99.

Республиканская типография осударственного комитета Буряткой АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35 Н-03437. Заказ № 95. Индекс 64610